

Znanja i stavovi građana o slijepim i slabovidnim osobama

Puškarić, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Technical College in Bjelovar / Visoka tehnička škola u Bjelovaru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:144:808828>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Bjelovar University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU

STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA

ZAVRŠNI RAD BR: 31/SES/2016

Znanja i stavovi građana o slijepim i slabovidnim osobama

Katarina Puškarić

Bjelovar, 2016.

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU

STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA

ZAVRŠNI RAD BR: 31/SES/2016

Znanja i stavovi građana o slijepim i slabovidnim osobama

Katarina Puškarić

Visoka tehnička škola u Bjelovaru

Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Kandidat: **Puškarić Katarina**

Datum: 18.04.2016.

Matični broj:000916

JMBAG: 0314009095

Kolegij: **ZDRAVSTVENA NJEGA OSOBA S POSEBNIM POTREBAMA**

Naslov rada (tema): **Znanja i stavovi građana o slijepim i slabovidnim osobama**

Mentor: **Živko Stojčić, dipl.med.techn.**

zvanje: **predavač**

Članovi Povjerenstva za završni rad:

1. **Gordana Šantek Zlatar, dipl.med.techn., predsjednik**
2. **Živko Stojčić, dipl.med.techn., mentor**
3. **Marina Friščić, dipl.med.techn., član**

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 31/SES/2016

Studentica će na dostupnom uzorku ispitanika ispitati znanja i stavove građana o slijepim i slabovidnim osobama.

Studentica će također opisati na koji način medicinska sestra/tehničar može pomoći pri mijenjanju stavova i znanja prema slijepim i slabovidnim osobama.

Zadatak uručen: 18.04.2016.

Mentor: **Živko Stojčić, dipl.med.techn.**

ZAHVALA

Zahvaljujem svim profesorima i predavačima Stručnog studija sestrinstva na prenesenom znanju i iskustvu tokom ove 3 godine školovanja. Posebno zahvaljujem mentoru dip.med.techn Živku Stojčiću na ukazanom povjerenju i suradnji te stručnoj pomoći tijekom izrade ovog rada kao i na izrazitoj motivaciji i korisnim kritikama. Najveće hvala upućujem svojim roditeljima koji su bili najveća potpora tijekom studiranja i bez kojih završetak studija ne bi bio moguć.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Osobe s oštećenim vidom	1
1.2. Odnos prema slijepima i slabovidnima kroz povijest i danas.....	2
1.3. Pomagala za slijepce i slabovidne	4
1.4. Kvaliteta života i mogućnosti slijepih i slabovidnih osoba	7
1.4.1. Slobodne aktivnosti	8
1.5. Stigmatizacija osoba s oštećenjima vida	11
1.6. Inkluzija slijepih i slabovidnih osoba	12
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	14
2.1. Zadaci istraživanja.....	14
2.2. Hipoteze	14
3. ISPITANICI I METODE	15
4. REZULTATI	16
4.1. Osnovna obilježja uzorka	16
4.2. Znanja i stavovi ispitanika prema slijepim i slabovidnim osobama	18
5. RASPRAVA	41
5.1. Znanja i stavovi građana o slijepim i slabovidnim osobama	41
5.2. Razlike u stavovima s obzirom na obrazovanje.....	44
5.3. Razlike u stavovima s obzirom na dob	45
6. ZAKLJUČAK.....	46
7. LITERATURA	47
8. SAŽETAK/SUMMARY	49
9. PRIVITAK	51

1. UVOD

Vidom primamo do 90% informacija iz vanjskog svijeta koje nam pomažu u normalnom funkcioniranju. Kada osjetilo vida ne funkcionira na adekvatan način osoba sa poteškoćama ne može percipirati okolinu u kojoj se nalazi na način na koji to može osoba bez poteškoća. Komuniciranje sa drugim ljudima i okolinom je otežano što smanjuje kvalitetu života. Bolest može uzrokovati sljepoću, no sljepoća nije bolest. Osoba sa teškim oštećenjem vida ili potpuno slijepa osoba i dalje je osoba koja je sposobna voditi ispunjen život.

U prošlosti su osobe sa invaliditetom bile veoma izolirane iz društva, a okretanje glave ni danas nije rijedak slučaj. Ljudi se često ograđuju od nepoznatog i time svjesno ili nesvjesno razvrstavaju ljude na "zdrave" i "bolesne" i stvaraju svijet sa podjelom. Kako se ljudi ne rađaju sa stavovima već ih uče, pravilnim informiranjem znatno se mogu smanjiti predrasude i stereotipno promatranje ljudi. Na sreću daleko smo napredovali od vremena kada su osobe s poteškoćama bile dio "drugog svijeta" no još je dalek put pred nama. Inkluzija je proces koji traje i sama po sebi ne podrazumijeva izjednačavanje svih ljudi nego uvažavanje različitosti. Kako bi se u potpunosti spriječila podjela naroda na zdrave i bolesne potrebna je još veća informiranost javnosti o problematici invalidnih osoba. (1)

1.1. Osobe s oštećenim vidom

Pod oštećenja vida spadaju slabovidnost i sljepoća. Kako bi se odredio stupanj oštećenja sa odgovarajućim nazivom, potrebno je odrediti stupanj oštećenja oka. Ta se podjela svrstava po postojećoj kategorizaciji Svjetske zdravstvene organizacije i glasi:

Slabovidnost

- I. kategorija: osobe koje na boljem oku, s korekcijom ili bez korekcije, imaju ostatak vida od 6/18 (0,3) do 6/60 (0,1);
- II. kategorija: osobe koje na boljem oku, s korekcijom ili bez korekcije, imaju ostatak vida od 6/60 (0,1) do 3/60 (0,05);

Sljepoća

- III. kategorija: osobe koje na boljem oku, s korekcijom ili bez korekcije, imaju ostatak vida od 3/60 (0,05) do 1/60 (0,02);
- IV. kategorija: osobe koje na boljem oku, s korekcijom ili bez korekcije, imaju ostatak vida od 1/60 (0,02) do osjeta svjetla s korekcijom ili bez korekcije;
- V. kategorija: sljepoća (amaurosis). (2)

1.2. Odnos prema slijepima i slabovidnima kroz povijest i danas

Na sreću poimanje slijepih i slabovidnih kroz povijest i danas znatno se je promijenilo. Znano je da je medicina kroz povijest imala spiritualni karakter, a taj se način promatranja svijeta odrazio i na osobe s poteškoćama, među koje spadaju i osobe s oštećenjem vida, s vremenom se stav prema slijepima popravlja i oni ostvaraju zaslužene pogodnosti i prava.

U davna antička vremena može se na osnovu pretpostavke, koja drži korijen u literaturi tog vremena i religijskim tekstovima, zaključiti da je biti slijep značilo dobiti kartu za očaj, jad i nizak status u društvu. Slijepi su živjeli su kao teret svojim obiteljima ili kao prosjaci na ulicama, a smatralo se da je rezultat sljepoće proizašao kao kazna za socijalnu ili vjersku transgresiju. (3)

U 17. i 18. stoljeću interes za slijepe osobe raste i mnogi filozofi pokušavaju u svojim djelima dokučiti shvaćanje svijeta slijepih te nude brojne pretpostavke. Također dolazi do razlaza u mišljenju dali su slijepe osobe predodređene da budu ateisti radi svoje iskonske udaljenosti od Boga, ili su mu bliže jer su pošteđeni ljudskih, materijalnih distrakcija i iskušenja. (3)

Također dolazi do pitanja dali treba slijepe i slabovidne osobe učiti pisati i čitati. Nedugo nakon toga u Parizu je otvorena prva škola za slijepe, a studenti su učili pomoću posebno osmišljenog pisma koje se čitalo prstima. 20 godina nakon otvaranja prve škole za slijepe, slijepi su u Beču mogli pohađati i školu sa svojim kolegama bez oštećenja vida, no to je bila tek početna ideja integracije koja je istinski zaživjela tek u 20. Stoljeću. (3,4)

Usredotočujući se na sposobnosti koje slijepi posjeduju umjesto na gubitak vida, u 19. stoljeću dolazi do otvaranja velikog broja škola i usavršavanja, te konačno prihvaćanja službenog pisma slijepih, brajeva pisma (eng. Braille). Također to je i

vrijeme kada slijepi i slabovidni sve više izlaze iz sjene, dižu glas i zalažu se za svoja prava. (3,4)

U 20. stoljeću stvaraju se mnoge organizacije slijepih i slabovidnih i javnost se informira o njihovima problemima i kao rezultat toga slijepima dodjeljuju se nova prava. (3,4)

Danas, kod nas i u svijetu, pristup prema slijepima sjaji jačim sjajem. Ljudi su postali svjesni svojih bližnjih i njihovih potreba. Tome je tako zasigurno iz više razloga. Danas u razvijenom svijetu u kojem živimo sve je više mogućnosti i znanja kako pomoći potrebitima, narod je empatičniji, razvijaju se nove tehnike učenja, informacije su postale pristupačnije, manjine podižu glas i traže svoja prava, sve je više ustanova i organizacija koje se bave problematikom slijepih i slabovidnih, pojedinci govore, a narod sluša, upija i djeluje.

Zahvaljujući velikim nastojanjima i uložnim sredstvima u svrhu sprječavanja gubitka i oštećenja vida, slijepih i slabovidnih sve je manje, a oni postojeći uživaju dana im prava. Separacija između zdravih i „oštećenih“ sve je manja, kreću se u istim krugovima i sudjeluju u istim aktivnostima. „Kada se osoba koja je godinama bila sputana lancima nađe na slobodi, ne možete je samo odvesti na startnu crtu i reći: „Slobodna si natjecati se sa svima drugima“, u uvjerenju da ste potpuno pravedni. Dakle nije dovoljno samo otvoriti vrata prilikama, svi naši građani moraju biti sposobni proći kroz ta vrata...“ Najveći uspjeh se ostvaruje zajedničkim djelovanjem i uvažavanjem, a sadašnjost nam govori da nas čeka svijetla budućnost. (5)

1.3. Pomagala za slijepe i slabovidne

Slijepe i slabovidne osobe u svom se životu susreću sa raznim pomagalima kako bi si olakšali svakodnevnicu i ostvarili što neovisniji život. Dva svima poznata pomagala su naočale za slabovidne i bijeli štap za slijepe osobe, no osim njih postoje još razni korisni i zanimljivi proizvodi, od kojih na žalost mnogi dosežu visoke cijene.

Naočale su sredstvo korisnika sa oslabljenim vidom koje ima svrhu pomoći osobi u obavljanju svakodnevnih aktivnosti koje su narušene gubitkom oštine vida i raspoznavanja boja, kao što je čitanje, šetnja, vožnja, socijalizacija i slične aktivnosti. Razlikujemo:

- *konkavne ili divergentne* leće i
- *konveksne ili konvergentne* leće

Konkavne leće se koriste u svrhu liječenja kratkovidnosti i njihova je površina udubljena; tzv. rastresna ili minus leća, dok se konveksne leće koriste za liječenje dalekovidnosti i površina leće kod ovog oblika leće je izbočena prema van; tzv. sabirna ili plus leća. Ukoliko osoba ima oštećenje koje naočale ili kontaktne leće ne mogu ispraviti i sa korištenjem istih ima najbolji mogući vid ispod 20/70 do 20/140 ta će osoba biti primorana koristiti i ostala pomagala kako bi ostvarila najbolju moguću kvalitetu života. (6,7)

Elektronička pomagala za slabovidne služe na veliku korist svim onim osobama kojima povećanje od 5x koje je ostvarivo sa standardnim teleskopskim povećalima nije dovoljno. Sa svojim povećanjem na blizinu i do 45x predstavlja korisno rješenje za preinaku prikaza udaljenih predmeta i odlično ostvaruje svoju osnovnu svrhu, a to je uvećanje teksta. Elektronička povećala rade na principu elektronske videokamere koja snimljenu sliku povećava elektronskim putem i zatim ju projicira na ekran računala. Mane ovih uređaju su njihova veličina, kako su to najčešće stolni i rijetko prijenosni uređaji, te cijena, koja se kreće ovisno o postojećim komponentama na uređaju, od 2 000 do 25 000 kuna. (8)

Bijeli štap je jedan od najkorisnijih pomagala uopće slijepim osobama, ali i znak kako prepoznati slijepu osobu u prometu. Kretanje je glavna stavka za postizanje neovisnosti, a upravo je postizanje najvećeg mogućeg stupnja neovisnosti i željeni cilj današnjeg društva. Iako spada u drugi plan po korisnosti kada biva

uspoređen sa psom vodičem, bijeli štap ističe svoje najveće vrline a to su u prvom planu cijena, zatim održavanje, a nije naodmet napomenuti da je pogodan i za alergičare. Također bijeli štap se može koristiti i uz psa vodiča pa nije začuđujuća informacija da ga koriste gotovo sve slijepo osobe. Cijena štapa se kreće najčešće od 100-400kn, a sam štap dolazi u nekoliko oblika;

- *Dugi štap*: sastoji se od jednog dijela i to najtradicionalniji oblik bijelog štapa koji služi primarno kao sredstvo za postizanje mobilnosti, a njegova visina ovisi o visini korisnika; uobičajeno je da doseže korisniku do prsne kosti
- *Štap vodič*: sastoji se od jednog dijela i ne koristi se toliko za mobilnost kao orijentir u prostoru i sredstvo za pronalazak prepreka. Nešto je kraći od dugog štapa i doseže korisniku do struka
- *Štap za identifikaciju*: kraći i lakši štap koji služi kao pokazatelj drugima da se radi o slijepoj osobi, ne posjeduje funkcionalnost dugog štapa
- *Štap oslonac*: služi primarno kao sredstvo koje pruža fizičku stabilnost korisniku, a zbog bijele boje također ima i ulogu štapa za identifikaciju, no njegova korist u postizanju mobilnosti je minimalna
- *Dječji štap*: isti oblik, proporcije i svrha dugog štapa no prilagođen je upotrebi djece
- *Zeleni štap*: štap koji daje do znanja ostalima da se radi o osobi sa poteškoćama vida, za razliku od bijelog štapa koji nagovještava sljepoću korisnika. (9)

Pas vodič za slijepo osobe je bez dvojbe najkorisnije pomagalo za mobilnost slijepih. Primarna je zadaća psa vodiča da izbjegava prepreke, upozorava korisnika na opasnost, sluša naredbe te naposljetku da pomogne korisniku doći sa polaznog mjesta na željenu destinaciju. On stječe te i mnoge druge sposobnosti kroz obuku sa svojim trenerom koja traje osam mjeseci. Svrha je psa vodiča postizanje što veće neovisnosti slijepo osobe na način da će osoba pomoću pomoći psa postati ovisnija o njemu, što znači da će manje ovisiti o drugima oko sebe. No nije sve na psu, kako bi se uspješno kretali i živjeli zajedno i pas i korisnik prolaze kroz individualni šestotjedni program osposobljavanja o kretanju. Zadaća je korisnika kroz taj period

savladati osnovna znanja o psu, o njegovoj, njezi i održavanju zdravlja te naučiti se koristiti naredbama koje je pas usvojio. Pas vodič i korisnik se ne sparuju slučajno nego se pokušava uskladiti što više čimbenika koji utječu na njihov uspješan suživot i rad, te je uvijek u interesu pronaći najbolji mogući spoj. Nakon odrađene službe u prosječnom trajanju od sedam do osam godina pas odlazi u mirovinu te se udomljava na boravištu daleko od doma bivšeg vlasnika kako ne bi dolazilo do ponovnih slučajnih susreta ili bijega psa do starog vlasnika. (10,11)

Brajevo pismo je posebno pismo pisano na reljefnom papiru koje omogućava slijepim i slabovidnim osobama čitanje jagodicama prstiju. U svojoj svrsi puno je efikasnije za slijepce osobe koje su ostale bez osjetila vida i primorane su koristiti druge načine, dok videće osobe nemaju tako razvijen osjet dodira te im je vremenski potrebno duže vremena za istu radnju. U današnje vrijeme na sreću osim knjiga slijepima je omogućeno i čitanje ekrana pomoću nekoliko sprava koje imaju funkciju konvertiranja pisanog teksta u brajev oblik na posebnim spravama.

Neke od posebnih naprava koje omogućuju čitanje slijepim i slabovidnim osobama su: *čitač ekrana, brajev redak, govorna jedinica i prepoznavanje govora*. Čitač ekrana je poseban program koji primljeni sadržaj sa ekrana pretvara u govorni oblik ili u brajevo pismo u recima. Najčešće se njime koriste slijepi, dok ga slabovidni mogu koristiti uz povećala teksta. Brajev redak je elektronična naprava koja tekst prikazan na ekranu interpretira na svojoj površini brajevim pismom. Govorna jedinica je sažeto rečeno elektronički aparat koji pisani tekst pretvara u govor. Prepoznavanje govora je konvertiranje govornog signala u niz riječi. Dakle možemo zaključiti da su gore nabrojani aparati neophodni za samostalni rad na računalu slabovidnih, a ponajviše slijepih osoba, a zanimljiva je činjenica da ako bi pojedinac želio nabaviti te ili toj svrsi slične aparate, on bi morao izdvojiti oko 50 000kn. Za te i njima slične uređaje slijepi nemaju nikakve nadoknade, tek se dešavaju slučajevi gdje se donacijama skupljaju sredstva ciljano za pojedine aparate koji služe za korištenje većem broju ljudi najčešće u nekim javnim ustanovama ili zajednicama. (2,12)

Ostala pomagala su razvrstana u osnovnih 5 kategorija: *pomagala za čitanje, pomagala za pristup kompjuteru (govorom ili mogućnošću povećanja), pomagala za pisanje, posebni mobiteli i pomagala za neovisno življenje*. Kako bi bili iskoristivi slijepim osobama, kućanski aparati gotovo uvijek imaju govorne opcije ili neki drugi

način obavijesti, npr. zujanje ili vibriranje, te na taj način obavještavaju slijepu osobu o trenutnom stanju operacije koju izvršavaju. Na žalost Hrvatska je mala zemlja i nerijetko ne postoji opcija odabira hrvatskog jezika na govornim aparatima, te su slijepi prisiljeni koristiti se engleskim jezikom. Osim posebnih elektroničkih aparata, slijepima su dostupni i obični, jednostavniji aparati koji kod osoba bez poteškoća ne bi imali nikakvu svrhu, kao što su posebne igle i uvođači konca, posebne posudice za mjerenje, indikatori tekućine i sl. To predstavlja dodatan trošak koji pada na leđa korisnika. (13)

1.4. Kvaliteta života i mogućnosti slijepih i slabovidnih osoba

Zamislite da od vas netko traži da sa jedne strane obale dođete na drugu, a pri tome vam ne ostavi nikakva sredstva koja bi vam u tome pomogla. Ili da vas netko zamoli da mu pročitate najnoviji izvještaj na poslu, a on do vas nije došao. Koliko biste uspješni bili u obavljanju tih zadataka? Ili da preformuliramo, koliko uspješna može biti slijepa i slabovidna osoba u obavljanju jednostavnih zadataka ako za to nema odgovarajuća sredstva? Može li slijepa osoba sama pronaći rubnike nogostupa i prijeći cestu ako za to nema odgovarajuća sredstva? Može naravno, ali sa mnogo više napora i izlažući se pri tome većoj opasnosti.

Na žalost nisu sve ustanove adaptirane za korištenje onih osoba sa nekom vrstom oštećenja. Zgrade nemaju prilaze, nemaju liftove, liftovi nemaju dovoljno jasno označene katove, ograde na stepenicama nisu dovoljno čvrste, naznake o mokrim podovima su jedva vidljive i videćim osobama, a nabrojeni problemi to nisu osobama bez poteškoća. Nadalje; zvučnih semafora je tek nekolicina, a u manjim sredinama gotovo ih je nemoguće pronaći. Posebne kabine u dućanima i toaleti prilagođeni invalidnim osobama prisutni su samo u većim centrima itd. Nemoguće je izdvojiti iz našeg državnog budžeta tu svotu novca koja je potrebna kako bi adaptirali naš svijet u svijet pogodan za sve, a prava i povlastice koje osobe koje pate od te vrste oštećenja uživaju nisu dovoljna naknada za sve prepreke kroz koje moraju prolaziti. Tako ostaje na nama ljudima da to uistinu i budemo i usvojimo neka osnovna znanja o osobama s poteškoćama i načinima kako im pomoći, a zahvaljujući tehnološkim mogućnostima koje su dosegle vrtoglave visine (ali na žalost i cijene) osobe s poteškoćama ipak uživaju lagodniji život nego prije nekoliko desetaka godina. No ne tako lagodan i ravnopravan kao u nekim drugim zemljama sa boljim

standardom života. Sve dok se naš narod ne pobuni i ne počne baviti ljudskim pravima i u praksi, a ne samo u teoriji do izjednačavanja neće ni doći.

1.4.1. Slobodne aktivnosti

Likovna umjetnost

Nije jednostavan zadatak približiti likovnu umjetnost osobama koje nemaju osjetilo vida no nije i nemoguće. Vid je naše dominantno no ne i jedino osjetilo, a senzibilizirane jagodice slijepih osoba sposobne su za mnogo toga, samo im je potreban trening, a osim toga tko od nas može savladati novu tehniku izvođenja nečega bez nekakve pomoći? Umjetnost je najlakše dočarati slijepim i slabovidnim osobama kroz skulpture, pa ipak i u muzejima koji imaju takve vrste izložaka nije ih uvijek moguće dotaći. Da ne treba stati samo na skulpturama jasno nam pokazuju brojni pokušaji približavanja likovne umjetnosti slijepim i slabovidnim osobama, a najteži aspekt dočaravanja slike predstavlja perspektiva prostora.

Kroz *taktilni oblik* slijepe osobe zajedno sa popratnom audio snimkom prolaze kroz posebnu pustolovinu shvaćanja slike kroz dodir i popratne upute. U takvim reformiranim slikama, djela su pojednostavljena, a korisniku je omogućeno i prepoznavanje boja različitim reljefnim prikazivanjem određenih ploha. Osobi koja vidi dovoljno je pogledati horizont i može sa više ili manje točnosti procijeniti udaljenost predmeta, dok slijepe osobe dodirrom doznaju samo o stvarima koje su njima u neposrednoj blizini. Tako se osim prikaza umjetnosti slijepima omogućava i svojevrsno učenje o perspektivi prostora. Veoma ambiciozan, koristan i dobro promišljen koncept taktilnih fotografija ostvario je veliki uspjeh u Hrvatskoj, a kako je bio popraćen sa pozitivnom medijskom pažnjom, prepoznat je i u svijetu te se očekuje i daljnje širenje ideje te nastavak suradnje slijepih i onih koji to nisu u svijetu likovne umjetnosti. (14)

U Londonu postoje i *radionice za slijepe* gdje slijepi doživljavaju umjetnost korištenjem različitih tkanina. Koncept je zamišljen na način da će prikaze drugačijih struktura nekog djela prikazati drugačijom vrstom tkanine te tako stvoriti cijelu sliku. (14)

Mirisni muzej u Kolnu je prava kuća i ujedno najstarija tvornica parfema na

svijetu stručnjaka za parfeme Johanna Maria Faringa. Muzej je posebno prilagođen slijepim osobama te slijepe osobe imaju povlasticu dodirivanja ne skulptura, već različitih predmeta iz tog vremena i mnogih bočica parfema te naravno pristup esencijama raznih parfema. Vodstvo kroz muzej je izrazito slikovito i slijepima se pokušava predočiti prostor kroz koji se prolazi sa njegovim predmetima opisan kroz detalje. (15)

Posebno treba istaknuti *Tiflološki muzej* u Zagrebu koji je posebno namijenjen slijepim i invalidnim osobama, a nedavno je osvojio i svjetsku nagradu u kategoriji posvećenost i otvorenost prema posjetiteljima. Djelovanje muzeja je usmjereno na ukazivanje mogućnosti osoba s invaliditetom umjesto na njihove nedostatke. Muzej je veoma pogodan i za osobe bez poteškoća kako je cijeli koncept osmišljen da bi se približio i probao shvatiti život u mraku. (16)

Osim izložbi namijenjenih i prilagođenih posebno slijepim osobama, postoje i one koje su upravo suprotnost te ideje, sličnim djelovanjem kao i tiflološki muzej, sa svrhom senzibiliziranja javnosti na probleme slijepih i na drugačije shvaćanje umjetnosti. Tako je zaživio i projekt u kojemu je predstavljena izložba u mraku u kojoj se nalaze umjetnička djela koje osobe bez poteškoća vida mogu doživjeti dodirom, a ne vidom. (14)

PIAF (Pictures in a Flash), je uređaj koji izrađuje taktilne (reljefne slike) za slijepe i slabovidne osobe. Omogućuje stvaranje uzdignuća, metodom bubrenja nastalog kao rezultat topline, na posebnom papiru koji postaje pogodan za razumijevanje slijepim i slabovidnim osobama. Uređaj je potencijalno veoma koristan u školskom uzrastu za razumijevanje jednostavnih oblika i osnovnih koncepata, te je primjenjiv u gotovo svim predmetima. (17)

Da slijepe osobe mogu i stvarati dokaz je gluho-slijepa kiparica Sanja Fališevac koja je do sad izložila preko 30 samostalnih ili skupnih izložaba, a vodi se mišlju da se umjetnost stvara iz unutarnjeg svijeta, gdje je doticaj sa umjetnošću i najjači. (18)

Sport

Zabluda je da je jedina pogodna aktivnost za slijepe osobe rekreativno hodanje. Postoje mnogi dinamični sportovi koji zahtijevaju angažiranost, brzinu,

kritično razmišljanje i razboritost u svojoj igri, a pogodni su za slijepe i slabovidne osobe. *Hrvatski sportski savez slijepih* u svojoj domeni prati nekoliko sportskih disciplina koje su prikladne za slijepe i slabovidne osobe; *šah, kuglanje, pikado i judo*. Aspekt koji najviše unazaduje napredak ostalih sportova kod te vrste populacije je manjak sredstava za njihovo pokretanje, i u nekim slučajevima kada se sport već počne prihvaćati, i za njihovo održavanje. Tako da najveći udio sredstava kod ovog ionako zakinutog dijela populacije dolazi iz donacija i sponzorstva, i jednim dijelom iz saveza kojemu su priključeni. (19)

Goalball je vrlo dinamična igra s loptom osmišljena za slijepe i slabovidne osobe, a kako ne bi došlo do varanja unatoč oštećenjima vida, igrači nose i posebne tamne naočale. U igri se nalaze dva tima od po 3 člana, a igra se igra na terenu podijeljenom u 3 zone. U prvoj i drugoj zoni nalaze se, na sredini i u dva kuta, igrači jednog tima i isto tako i na drugoj strani, a iza njih se nalazi gol koji se proteže cijelom širinom igrališta. Između igrača suparničkih timova nema kontakta, a svrha je igre ubaciti loptu u protivnički gol. Kako bi igra bila što atraktivnija lopta je teška kilogram i 250 grama, a kako bi ju igrači mogli locirati lopta je zvučna. (20)

Goalball je osmišljen 1946. godine kao sredstvo za rehabilitaciju veterana II. Svjetskog rata, a 1980. godine dodan je na listu sportova na paraolimpijskim igrama u Arnhemu te tako postao prvi sport osmišljen posebno za slijepe osobe. Goalball ima 70 registriranih reprezentativnih vrsta, a Hrvatska zauzima 37. mjesto na svjetskoj rang listi. (21)

Hobiji

Slijepe i slabovidne osobe su sposobne za mnogo toga i nikako nisu ograničene na zaštitu u staklenom zvonu i slušalice u ušima kao animaciju kojom će provoditi slobodno vrijeme. Prolazeći kroz ovaj rad već se je nekoliko puta spomenulo kako kod slijepih i slabovidnih osoba dodir postaje dominantno osjetilo za doživljaj vanjskog svijeta tako da upravo ruke postaju i glavno oruđe za primanje informacija.

Iz gore spomenutog razloga već je kod male djece koja tek uče o svijetu poželjno ubacivati što više zanimljivih igara rukama, ali i zvučnih igara, gdje djeca mogu učiti o raznim oblicima, veličinama, teksturama i proporcijama objekata. Djeca

nikako nisu ograničena na kućne aktivnosti te je jednako tako poželjan i boravak u parku gdje dijete uči o svojem tijelu i svojoj snazi savladavajući prepreke penjalica, a dolazi i u kontakt sa vršnjacima, naravno sve pod nadzorom odgovorne odrasle osobe. Svako je dijete priča za sebe i ima svoje vlastite stavove, želje i ambicije, a na njegovoj je okolini da mu omogući da pronađe aktivnosti koje ga najviše raduju i da ih u tome podrže.

Iako ljudi ponekad gledaju na osobe sa poteškoćama sa prevelikom dozom žaljenja, oni su zapravo odgovorni odrasli ljudi koji imaju svoju slobodu i mogućnosti za provedbu onih aktivnosti koje u njima izazivaju osjećaj sreće i mira. Od pomoći je također i prisutnost prijatelja ili člana obitelji ukoliko će se slobodne aktivnosti odvijati na nekom daljem mjestu, ali na žalost mnoge slijepe osobe su bez posla i često pronalaze zanimacije u svojoj blizini; kući, dvorištu ili susjedstvu. Slijepe se osobe zahvaljujući slobodnom vremenu mogu posvetiti nekim aktivnostima i prići im sa većom ljubavlju nego one osobe koje zbog svoga posla imaju manje vremena za ostale obveze. Tako su slijepe osobe sposobne kuhati, baviti se vrtlarstvom, pecati, planinariti, uzgajati životinje, praviti ručne radove, šivati, plesti itd., a na nama je da ne osuđujemo već da pružamo pomoć.

1.5. Stigmatizacija osoba s oštećenjima vida

Kako je rastao naš, društveni, stupanj tolerancije prema različitostima i manjinama oko nas tako se je i izraz „izopćiti“ promijenio u politički korektniji izraz sa boljom zvučnosti; „stigmatizirati“. Stigmatizirati znači etiketirati, izolirati kao drugačijeg, često manje vrijednog, pojedinca ili manjinu koje svojim izgledom ili ponašanjem odudaraju od većine, a gdje većina diktira uvjete društveno prihvatljivog ponašanja. Na sreću sa promjenom izraza došle su i neke druge pogodnosti tako da su stigmatizirane osobe prestale bivati obilježavane žigosanjem simbola na tijelo kako je u prošlosti bio slučaj, no društvena govorkanja i predrasude i dalje stoje čvrsto među nama. Dobro je pitanje kako i dali ih se može iskorijeniti. Kako prikazati ljude sa drugačijom osobinama kao nama istima? A još bolje pitanje je zašto bi smo to htjeli učiniti? Zašto naš narod ne može prihvatiti individualne osobine svakog čovjeka kao jednako vrijedne i cijiniti njegov doprinos u društvu?

Već je rečeno da su slijepe osobe sposobne za mnogo toga, no zdravog čovjeka koči preveliki strah od pomisli kako bi se on snašao u tom položaju da bi

pogledao preko tog nedostatka i vidio mogućnost za život u tom stanju. Sljepoća i slabovidnost su stanja koja zahtijevaju prilagodbu no ona je moguća i nakon određenog perioda osoba nastavlja sa svojim životom. Neke osobe žive u siromaštvu i zadovoljne su sa svojim životom, nemaju sve mogućnosti koje imaju milijarder, ali nisu ih nikada ni imale i ne osjećaju da ih to koči na načine koji ugrožavaju kvalitetu života. Ne bi bilo pošteno usporediti luksuz života sa osjetilom vida, no to je također jedan od korisnih prikaza situacije, jer mnogi se ljudi rađaju sa velikim poteškoćama ili ostaju bez vida tako rano da ga se ni ne sjećaju, a kako ga nisu nikad iskusili i znaju da neće, žive i funkcioniraju sa onim što posjeduju. Ljudski um je pak voljan zaključiti da ako netko ne može isto što i „ja“ ne može dovoljno da bi bio dobar kao ja, stoga on je drugačiji, on je „lošiji“ od mene, on je „manje vrijedan“. Nije isplativo čekati da se država promijeni, da se počnu priznavati neka drukčija ljudska prava koja obuhvaćaju sve ljude kao podjednake, već je potrebno početi od sebe i od svoje okoline. Počevši od sebe trebamo ustvrditi kakav je naš stav prema osobama različitim od nas, dobro promisliti dali je korektan i educirati se o problemu ako nailazimo na nejasnoće. A nadalje sa novim znanjem poželjno je djelovati u zajednici i svojim ponašanjem pružati pozitivan primjer ostalima.

1.6. Inkluzija slijepih i slabovidnih osoba

Ako je potrebno odabrati pravo vrijeme za sljepoću, onda je to danas. Današnja tehnologija i sustav skrbi i edukacije pruža slijepima i slabovidnima mogućnosti da prošire horizonte na načine na koje generacije prije njih nisu mogle ni pomisliti! Manjak vida nije stavka koja slijepima zadaje najviše problema, već odnos ostalima prema njima kao prema ljudima kojima nešto nedostaje da bi bili potpuni. Potrebno je prebaciti se sa razmišljanja u kojem žalimo slijepu, na razmišljanje u kojima suosjećamo s njima, i uskladiti naše postupke sa idejnim rješenjima.

Osobe sa poteškoćama vida su svuda oko nas, a mi ih često previdimo ili namjerno zaobilazimo, a zašto je to tako? Kako bi se razbila barijera koja dijeli ta dva svijeta potrebno je uložiti veće napore u poticanje interakcije između njih. Čest je slučaj kod slijepih osoba, koje nisu društvenog karaktera, da nemaju nikakav veći kontakt sa ljudima izvan svojeg najbližeg okruženja. Ljudi izbjegavaju neugodne situacije i to je normalan i prirodan, ali i promjenljiv oblik ponašanja. Promjenljiv je iz razloga što većim međusobnim učenjem slijepih osoba i obrnuto možemo postići

promjene i usvojiti znanja koja će nam biti od velike pomoći kako učiniti slijepo osobe ravnopravnim članovima zajednice.

Kako bi smo bili sigurni da ne isključujemo slijepo i slabovidne osobe iz našeg okruženja, možemo pratiti nekoliko jednostavnih naputaka:

- Na poslu: za vrijeme održavanja sastanaka sve osobe u sobi trebaju se predstaviti, ukoliko neka osoba napusti prostoriju ili nova osoba dođe, potrebno je dati kratki osvrt; upitati osobu sa poteškoćama koje preinake se trebaju uraditi na njenom radnom mjestu kako bi imala odgovarajuće uvjete; na vrijeme poslati sve materijale kako bi ih slijepa osoba mogla proučiti; ne dozvoljavati marginalizaciju zaposlenika
- U susjedstvu: u susretu sa invalidnom osobom govoriti normalnim tonom, ne poticati „zurenje“ djece i objasniti da smo društvo koje sve ljude tretira jednako, ne isključivati slijepo i slabovidne iz aktivnosti kojima se susjedstvo bavi; ponuditi pomoć slijepoj osobi ukoliko to smatramo potrebnim; ne dragati psa vodiča!; ako je moguće dogovoriti dodatne mjere opreza u prometu oko Vašeg susjedstva
- U društvenom krugu: budite otvoreni, iskreni i saznajte imate li zajedničkih interesa sa osobom; kada dolazite na novo mjesto opišite svom novom prijatelju prostoriju u kojoj se nalazi, tko se sve od ljudi ondje nalazi, a ako je zabava opišite i hranu i piće koje je dostupno te informirajte o postojanju ljubimaca u prostoriji kako ne bi bili iznenađeni; obeshrabrite govorkanja i poglede ostalih u grupi te iskoristite priliku da započnete razgovor i predstavite svog prijatelja; nemojte se susprezati od uobičajih fraza, ali izbjegavajte i destimulirajte uvredljive fraze kao npr. „Jesi ti slijep?“ jer potiču uvredljive stereotipe. (22)

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je provjeriti znanje ljudi o problemima s kojima se susreću slijepi i slabovidne osobe te sagledati njihovo mišljenje o zadacima kojima su te osobe dorasle ili nisu.

2.1. Zadaci istraživanja

1) Ustanoviti postoje li značajne razlike o stavovima ljudi o slijepim i slabovidnim osobama ovisno o dobnoj skupini

2) Sagledati način na koji ljudi pristupaju slijepim i slabovidnim osobama i dali ih stigmatiziraju

3) Utvrditi dali i kako razina obrazovanja utječe na stavove o slijepim i slabovidnim osobama

4) Grafički prikazati statističke podatke, odstupanja u stavovima i raspon znanja svih ispitanika te odstupanja u stavovima i razlike u znanju očitavajući rezultate upitnika razvrstanih po nezavisnim varijablama na početku upitnika

2.2. Hipoteze

1) Slijepi i slabovidne osobe su stigmatizirane u našem društvu

2) Visokoobrazovani ljudi češće doživljavaju slijepi i slabovidne osobe kao nama jednake, to jest stupanj stigmatizacije je manji, a stopa znanja o problemima je veća

3) Na slijepi i slabovidne osobe se gleda kao na "manje sposobne"

3. ISPITANICI I METODE

Uzorak ispitanika se sastoji od 100 nasumično odabranih ljudi koji su razvrstani po spolu, dobi, obrazovanju, mjestu prebivanja i ovisno o podatku dali su u poznanstvu sa osobom koja ima poteškoće s vidom.

Metoda prikupljanja podataka je pomoću prigodnog upitnika koji se sastoji od 19 pitanja, za čije je ispunjavanje potrebno oko 5 minuta.

Upitnik je podijeljen na području grada Slatine i okolice.

Tokom istraživanja podijeljeno je 116 upitnika. Neispravno popunjeni, nepotpuni i nečitljivi upitnici su odbačeni. Za prikaz rezultata korišteni su programi microsoft word i microsoft excel. Rezultati su prikazani deskriptivno, tabelarno i grafički.

Istraživanje je provedeno u svibnju 2016. godine.

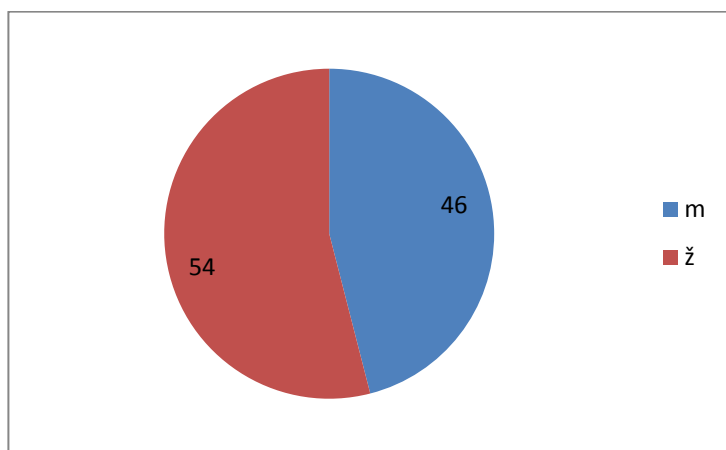
Tijekom istraživanja zapažena je dobra suradnja ispitanika i uglavnom dobro razumijevanja upitnika.

4. REZULTATI

Ovdje su prikazani rezultati upitnika. Uz pojedina pitanja prikazani su i rezultati odgovora na ta pitanja razvrstani po nezavisnim varijablama na početku upitnika; spol, dob, obrazovanje, mjesto prebivanja i poznanstvo sa slijepom ili slabovidnom osobom, kako bi se osim općenitih stavova dobili odgovori i na neke od zadataka ovog upitnika kao što su razlike u mišljenju visoko obrazovanih ispitanika i ispitanika sa osnovnom školom i sl.

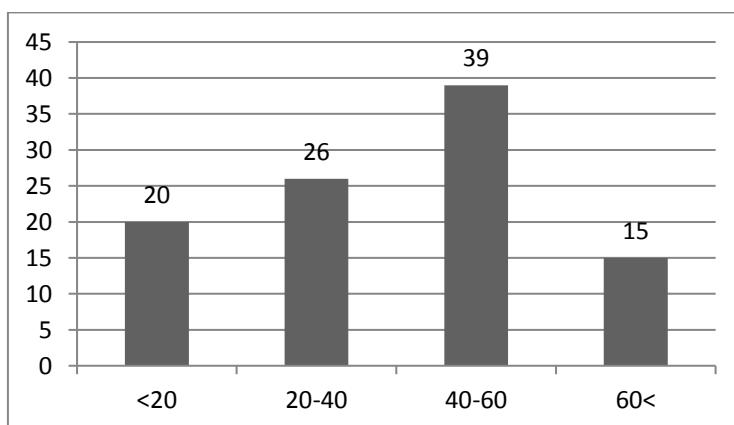
4.1. Osnovna obilježja uzorka

Među ispitanicima je 46 muškaraca (46%) i 54 žena (54%)(grafikon1).

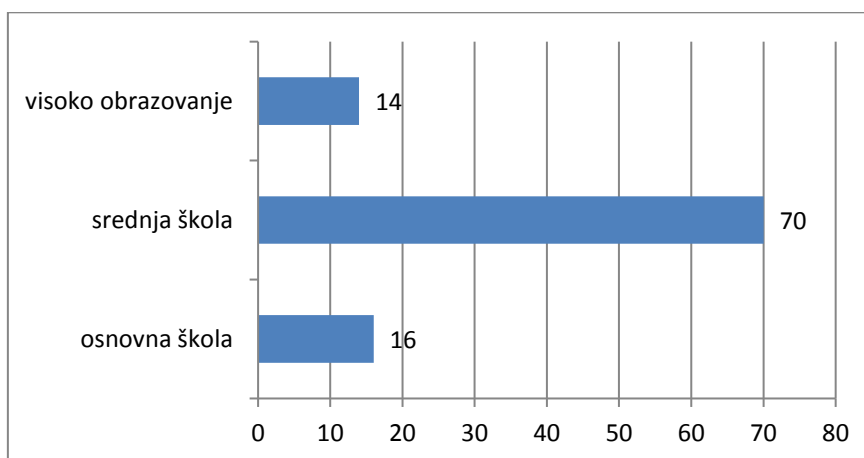
Grafikon1. Distribucija ispitanika po spolu

Ispitanici su razvrstani u 4 dobne skupine i to "<20", "20-40", "41-60" i "60<". U prvoj skupini nalazi se 20 (20%) ispitanika, u drugoj 26(26%), u trećoj 39 (39%), a u četvrtoj 15 (15%) ispitanika (grafikon 2).

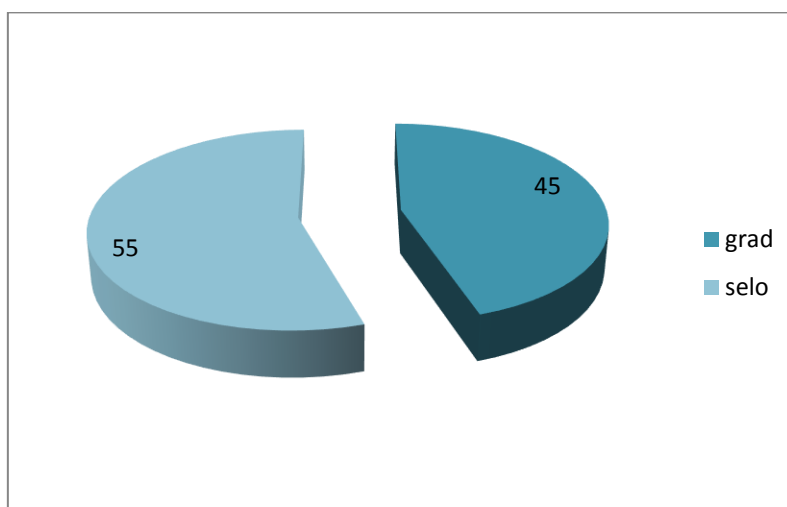
Grafikon 2. Distribucija ispitanika po godinama

Po razini obrazovanja ispitanici su podijeljeni u 3 grupe; osnovna škola, srednja škola i visoko obrazovanje. Broj ispitanika po grupi: osnovna škola: 16 (16%); srednja škola: 70 (70%); visoko obrazovanje: 14 (14%) ispitanika (grafikon 3).

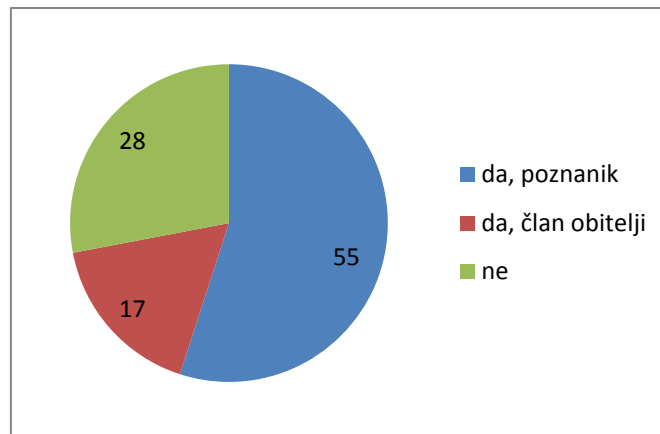
Grafikon3. Distribucija ispitanika prema razini obrazovanja

45 (45%) ispitanika ima prebivalište u gradu, a 55 (55%) u selu (grafikon 4).

Grafikon 4. Distribucija ispitanika po mjestu prebivališta

Zadnja podjela ispitanika se odnosi na njihovo poznanstvo sa osobom sa poteškoćama vida. Gdje su se na pitanje "Poznajete li osobu s poteškoćama u vidu?", ispitanici morali opredijeliti za jednu od grupa: "da poznanik", "da član obitelji" i "ne". Tim redom u prvoj grupi se nalazi 55 (55%) ispitanika, u drugoj grupi 17 (17%) ispitanika, a u trećoj grupi 28 (28%) ispitanika (grafikon 5).

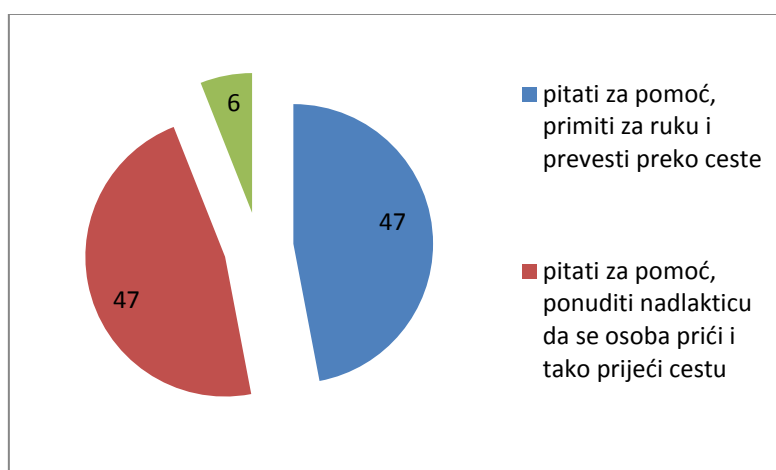

Grafikon 5. Distribucija ispitanika s obzirom na poznanstvo sa osobom koja ima poteškoće sa vidom

4.2. Znanja i stavovi ispitanika prema slijepim i slabovidnim osobama

Pitanje: Na koji ćete način pomoći slijepoj osobi da prijeđe cestu?

47 (47%) ispitivanih osoba smatra da kako bi pomogli slijepoj osobi potrebno ju je uhvatiti za ruku i prevesti preko ceste. Također 47 (47%) ispitanika se je odlučilo da je ispravan način pomoći taj da se osobi nakon ponuđene pomoći omogući da se primi za njih i tako prijeđu cestu. 6 (6%) ispitanih smatra da slijepim osobama nije potrebna pomoć u prometu jer imaju svoja pomagala (grafikon 6).

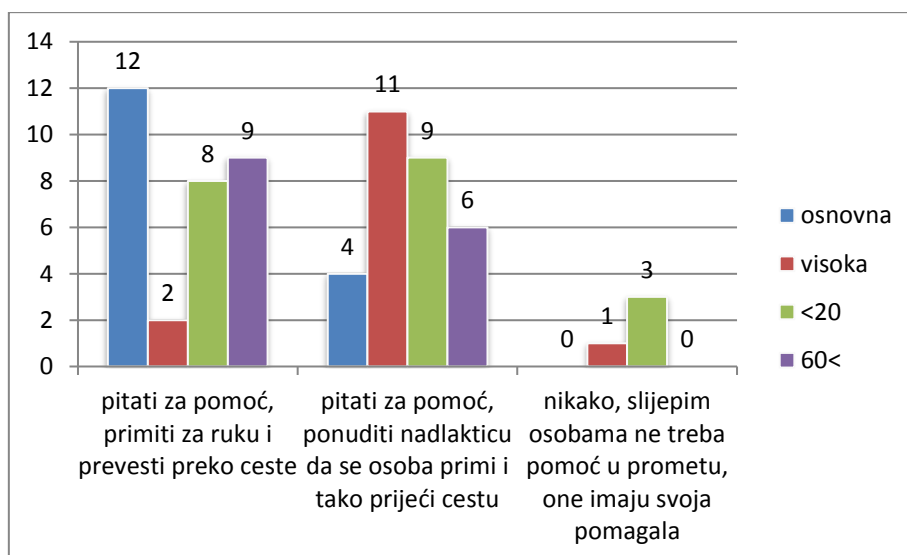
Grafikon 6. Podjela ispitanika prema načinu pružanja pomoći slijepoj osobi

Kako bismo ustanovili povećava li se znanje i svijest o pravilnom ophođenju sa slijepim osobama sa većim stupnjem obrazovanja u idućem su grafikonu očitani

rezultati ispitanika sa osnovnom školom i sa visokim obrazovanjem te razlike u mišljenju ispitanih dobni skupina „<20“ i „60<“.

U skupini ispitivanih osoba sa završenom osnovnom školom nalazi se 16 ispitanika. 12 (75%) ispitanih smatra da je ispravan način pomoći slijepoj osobi da prijeđe cestu taj da dotičnu osobu prime za ruku i na taj ju način prevedu. 4 (25%) ispitanika smatra da je ispravan način ponuditi slijepoj osobi nadlakticu da se ona sama primi. U skupini ispitanika sa visokim obrazovanjem nalazi se 14 ispitanika. 2 (15%) ispitanika smatraju da je ispravan prvi ponuđeni način pomoći, a 11 (78%) ispitanih osoba smatra da je ispravan drugi ponuđeni način pružanja pomoći. Za treću opciju odlučila se je samo jedan ispitanik čineći 7% ukupnog broja ispitanika u kategoriji (grafikon 7).

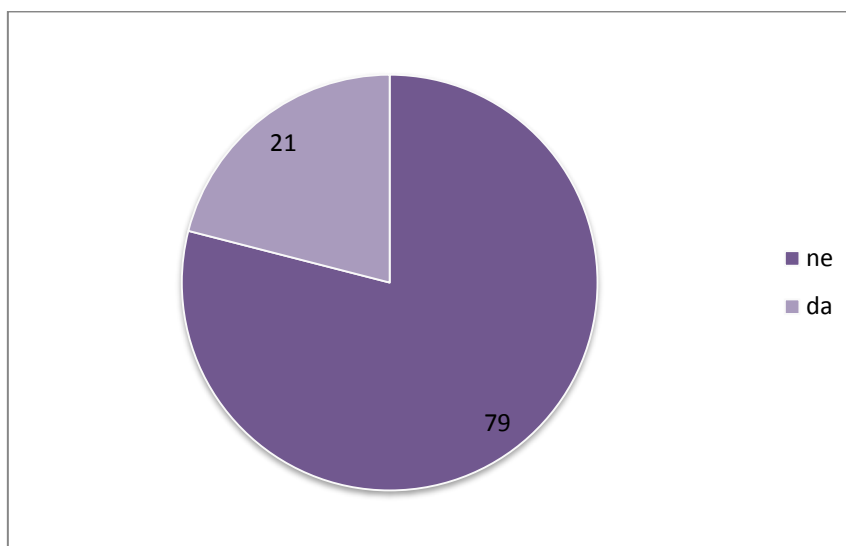
Kategorija u kojoj se nalaze ispitanici ispod 20 godina broji 20 ispitanika, a kategorija ispitanika starijih iznad 60 godina broji 15 ispitanika. U kategoriji najmlađih ispitanika 8 ispitanih (40%) smatra da je ispravno osobu primiti za ruku i na taj ju način prevesti preko ceste, 9 (45%) smatra da je ispravan način ponuditi slijepoj osobi da sama obuhvati nadlakticu pomagača, a 3 ispitanika (15%) smatra, da im pomoć nije potrebna. U dobnoj skupini iznad 60 godina 9 (60%) ispitanih je zaokružilo prvi način pružanja pomoći kao ispravan, 6 (40%) ih je odabralo drugi način, a za treću se opciju nitko nije opredijelio.

Grafikon 7. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 1. pitanje

Pitanje: Kada završavate razgovor sa slijepom osobom, da li je uredu završiti razgovor riječima „Vidimo se“?

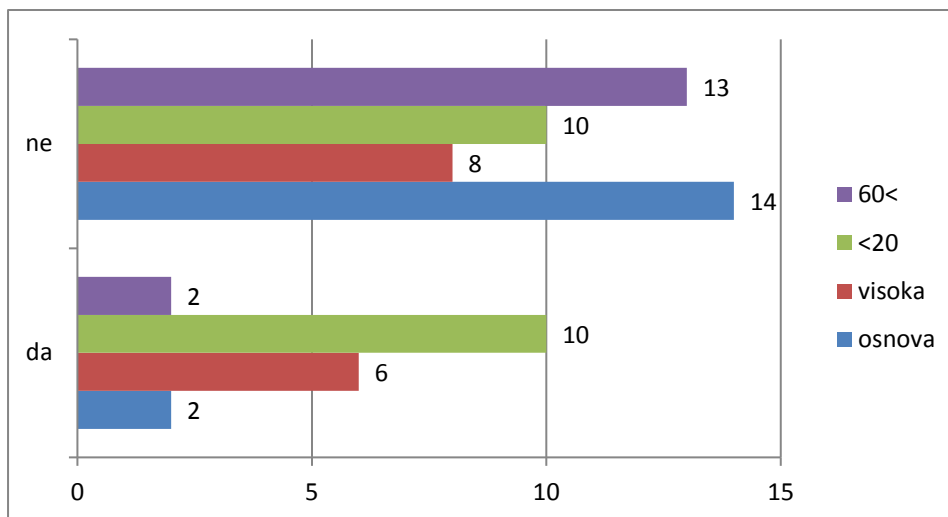
Čak 79 (79%) ispitanika ne bi razgovor sa slijepom osobom završilo riječima "vidimo se", dok 21 (21%) osoba smatra takav pozdrav prikladnim (grafikon 8).

Grafikon 8. Distribucija ispitanika s obzirom na stav o prihvatljivom načinu završetka razgovora sa slijepom osobom

Još jasnija razlika može se uočiti u usporedbi ispitanika sa visokim obrazovanjem i ispitanika sa završenom osnovnom školom. Od 16 ispitanika sa završenom osnovnom školom, njih 2 (13%) smatra da je uredu završiti razgovor riječima "vidimo se", dok ostalih 14 (87%) ispitanika smatra da to nije prihvatljiv način. U grupi gdje se nalaze ispitanici sa ostvarenim visokim obrazovanjem 6 (43%) ispitanika smatra da je spomenuti pozdrav prikladan, a 8 (57%) se slaže sa većinom ispitanika ukupnog broja ispitivanih (grafikon 9).

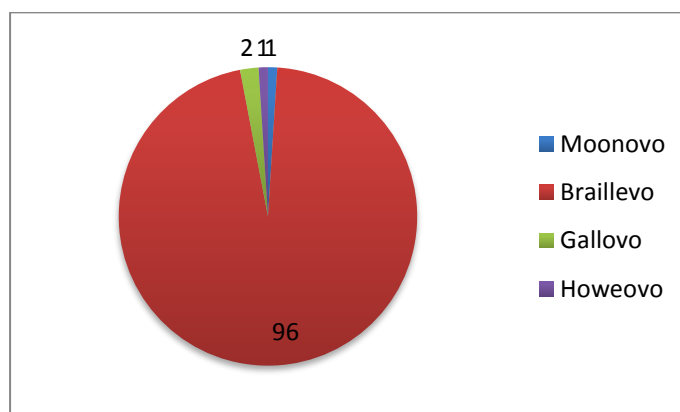
Razlike postoje i kada uspoređujemo mlađu populaciju sa starijom. Tako je iz najmlađe dobne skupine koja broji 20 ispitanika raspodjela jednaka, dakle 10 (50%) ispitanika je za, a 10 (50%) protiv pozdrava riječima "vidimo se", dok su u najstarijoj dobnoj grupi samo 2 (13%) ispitanika odabrala spomenuti pozdrav, a ostalih 13 (87%) ispitanika nije mu naklonjeno (grafikon 9).

Grafikon 9. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 2. pitanje

Pitanje: Kako se zove standardno pismo slijepih?

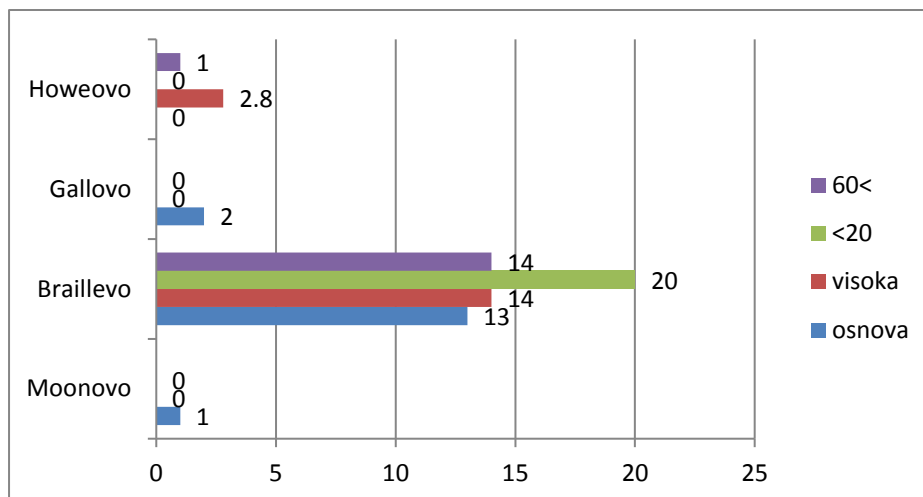
Čak je 96 (96%) posto ispitanih znalo točan odgovor na postavljeno pitanje, dvije su se osobe odlučile za Gallovo (2%) pismo, a za Moonovo i Howeovo pismo su se odlučile po jedna (1%) osoba za svako ponuđeno pismo (grafikon 10).

Grafikon 10. Distribucija ispitanika na pitanje o nazivu standardnog pisma slijepih

Svih 14 (100%) ispitanika iz skupine visoko obrazovanih osoba točno je odgovorilo na ovo pitanje, dok je iz skupine osoba sa završenom osnovnom školom točno odgovorilo 14 (81%) osoba, dvije (13%) su se osobe odlučile za Gallovo pismo, a jedna (6%) je osoba odabrala Moonovo pismo.

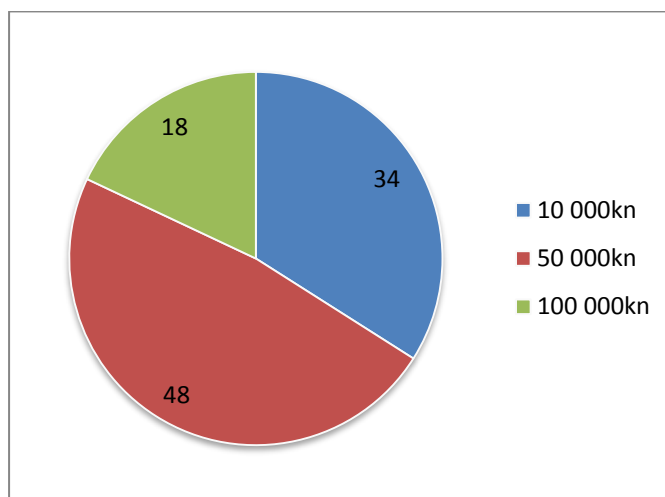
Svi pripadnici najmlađe dobne skupine su točno odgovorili na ovo pitanje, dok je iz dobne skupine ispitanika iznad 60 godina njih 14 (93%) točno odgovorilo na ovo pitanje, a jedna (7%) je osoba odabralo Moonovo pismo kao točan odgovor (grafikon 11).

Grafikon 11. Distribucija ispitanika po kategorijama na 3. pitanje

Pitanje: Cijena obuke pasa vodiča iznosi?

Od 100 ispitanih osoba 34 (34%) osobe smatraju da je iznos obuke oko 10 000 kuna, 48 (48%) njih je odabralo svotu od 50 000 kuna, a najmanji broj ispitanih odnosno njih 18 (18%) se je odlučio za najveći ponuđeni iznos tj. za cijenu obuke od 100 000 kuna (grafikon 12).

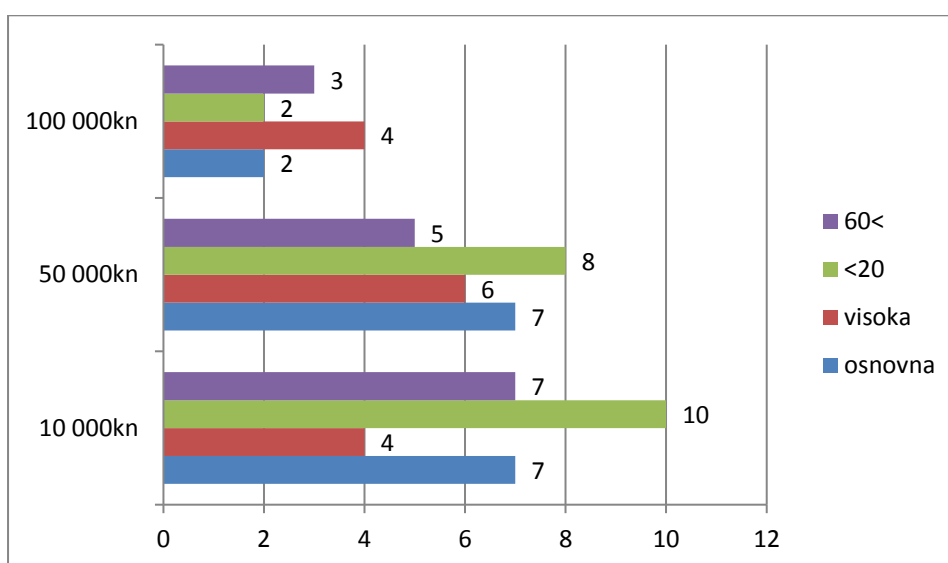

Grafikon 12. Distribucija ispitanika na pitanje o iznosu obuke pasa vodiča

Ispitanici sa završenom osnovnom školom izjavili su sljedeće: 7(44%) ispitanika smatra je cijena obuke 10 000 kuna, 7 (44%) je izabralo drugu opciju od 50 000 kuna, a 2 (12%) osobe su odabrale najveću cifru kao točan odgovor. U grupi ispitanika sa visokim obrazovanjem razlike u odgovorima se smanjuju. Rezultati su sljedeći: 4 (29%) osobe su odabrale prvi ponuđeni iznos, 6 (42%) osoba je odabralo

srednji iznos i 4 (29%) su se osobe odlučile za najveći, zadnji ponuđeni iznos (grafikon 13).

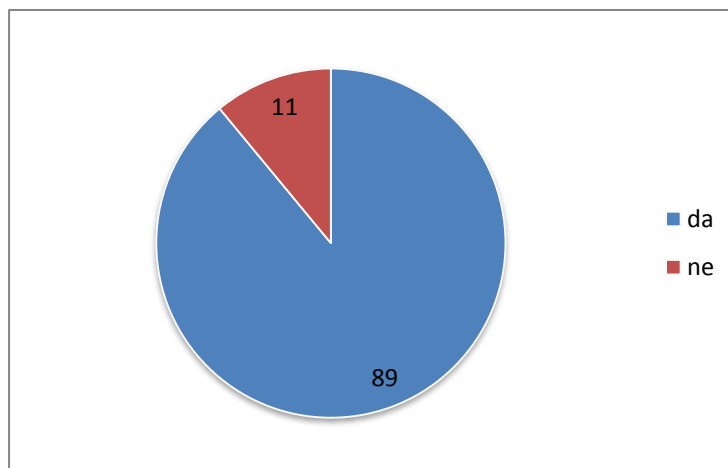
Ne postoje značajnije razlike ni kada se uspoređuju ispitanici mlađe generacije sa ispitanicima starije generacije. Iz dobne skupine ispitanih mlađih od 20 godina 10 (50%) je osoba odabralo najmanji iznos, 8 (40%) je odabralo srednji iznos, a dvije (10%) su osobe odabrale najveći ponuđeni iznos. U starijoj dobnoj grupi ispitanika, 7 (47%) ispitanih osoba je odabralo najmanji iznos, 5 (33%) ispitanih osoba je odabralo srednju svotu novca, a 3 (15%) su ispitanice osobe odabrale zadnju ponuđenu opciju (grafikon 13).

Grafikon 13. Distribucija po biranim kategorijama na pitanje o cijeni obuke psa vodiča

Pitanje: Psi vodiči imaju zakonsko pravo s vlasnikom ulaziti u prostore hotela, kafića, kazališta, restorana, tržnica, škola te imaju pristup javnom prijevozu i pravo ulaska i korištenja čekaonica zdravstvenih ustanova i ljekarni?

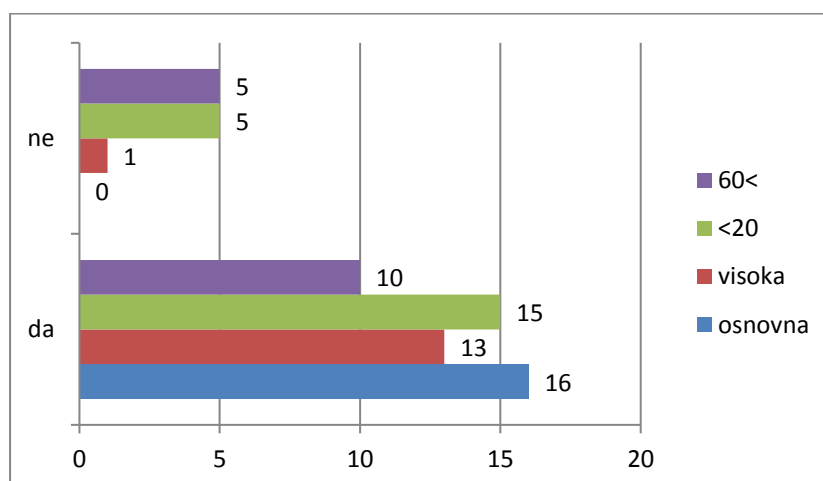
89 (89%) ispitanih smatra da psi vodiči sa svojim vlasnicima imaju pravo pristupa na navedena mjesta, dok 11 (11%) ispitanih smatra da oni to pravo nemaju (grafikon 14).

Grafikon 14. Distribucija ispitanika na pitanje o pravima pasa vodiča

Svih 16 (100%) ispitanih osoba sa završenom osnovnom školom slažu se sa navedenom izjavom o pravima pasa vodiča, dok se iz ispitivane druge skupine jedna (7%) osoba ne slaže sa navedenom izjavom, a ostalih 13 (93%) ispitanika su joj priklonjeni (grafikon 15).

Ispitanici starosne dobi ispod 20 godina većinski smatraju da psi vodiči imaju pravo pristupa javnim mjestima i javnom prijevozu i to zaključuje 15 (75%) ispitanika od ukupnog broja prema ostalih 5 (25%) ispitanih koji smatraju da psi vodiči ne maju ta prava. Svih 15 (100%) ispitanika starosne dobi iznad 60 godina smatra da je navedeno pravo istinsko pravo koje ostvaruje slijepa osoba sa svojim psom (grafikon 15).

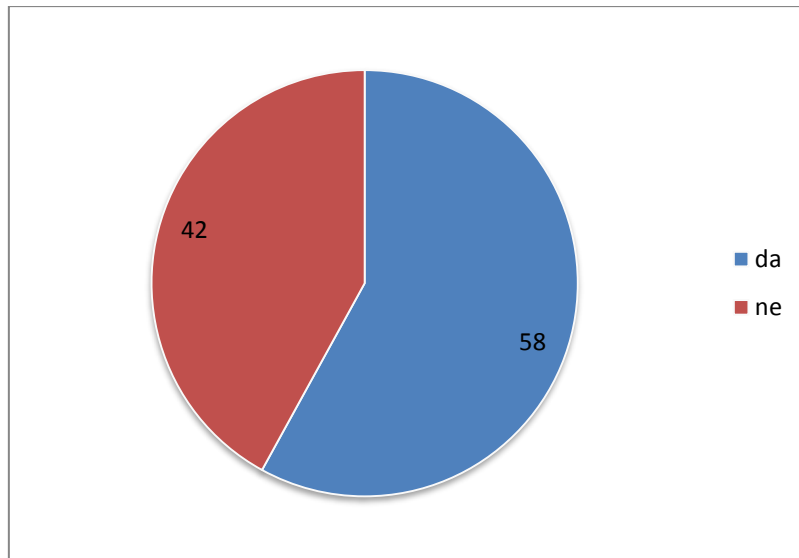

Grafikon 15. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 5. pitanje

Pitanje: Smijete li podragati psa vodiča slijepih?

Ispitanici koji smatraju da je u redu podragati psa vodiča slijepa osobe broje

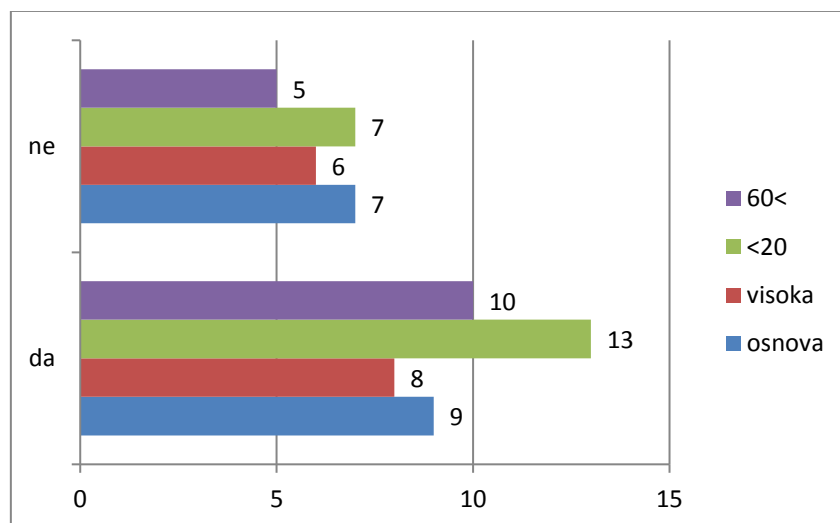
58 (58%) osoba, a s druge strane nalaze se 42 (42%) ispitivane osobe koje smatraju da taj čin ipak nije poželjan (grafikon 16).

Grafikon 16. Distribucija ispitanika na pitanje dali je uredu podragati psa vodiča

Nisu se pokazale bitne razlike ni u mjerenjima u suprotnim dobnim skupinama ni u različitim razinama obrazovanja:

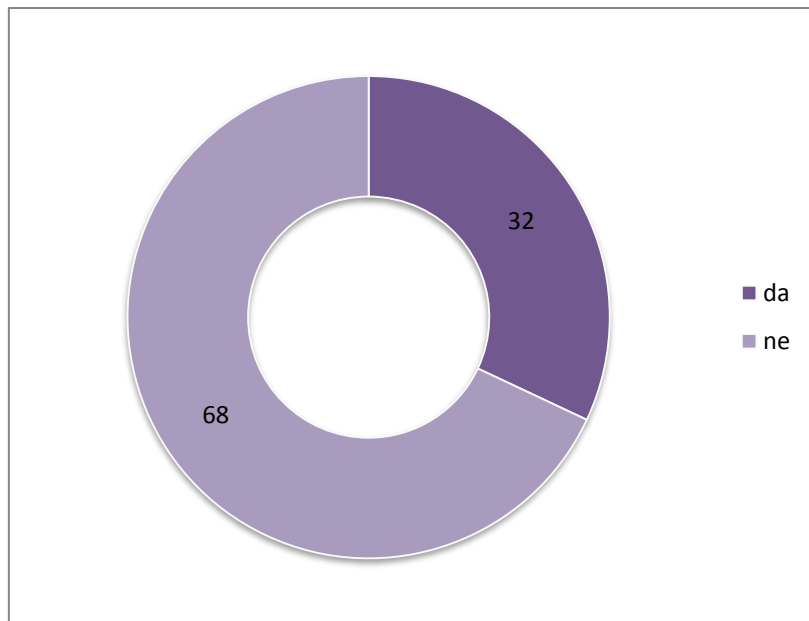
- osnovna škola: 9 (56%) osoba za "da", 7 (44%) za "ne"
- visoko obrazovanje: 8 (57%) osoba za "da", 6 (43%) osoba za "ne"
- <20: 13 (65%) osoba za "da", 7 (35%) osoba za "ne"
- 60<: 10 (67%) osoba za "da", 5 (33%) osoba za "ne" (grafikon 17).

Grafikon 17. Distribucija ispitanika po kategorijama na 6. Pitanje

Pitanje: Jeste li ikad parkirali osobno vozilo na način da je jednim svojim dijelom na nogostupu?

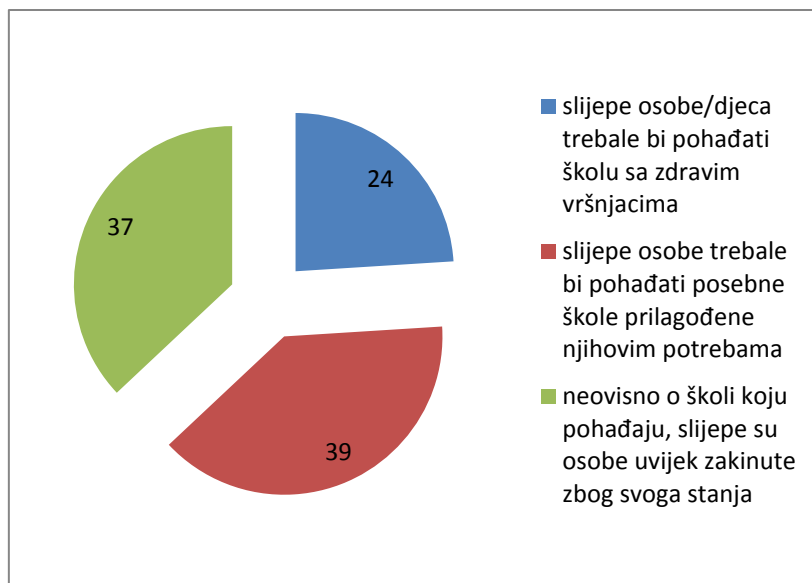
Rezultati riješenih upitnika su slijedeći: 32 (32%) ispitanice osobe su izjavile da su parkirale vozilo na način naveden u pitanju, a 68 (68%) ispitanih je dalo negativan odgovor (grafikon 18).

Grafikon 18. Distribucija ispitanika na pitanje o parkiranju osobnog vozila

Pitanje: S kojom biste se tvrdnjom složili? a) *Slijepi osobe/djeca trebale bi pohađati školu sa "zdravim" vršnjacima;* b) *Slijepi osobe trebale bi pohađati posebne škole prilagođene njihovim problemima;* c) *Neovisno o školi koju pohađaju, slijepi su osobe uvijek zakinite zbog svog stanja*

Od ponuđene 3 opcije (radi lakšeg čitanja u daljnjem tekstu nazivat ćemo ih skraćeno po redu kako se pojavljuju u tekstu, odgovor "a", odgovor "b" i odgovor "c", a ne punim nazivima) 24 (24%) ispitanika se slaže sa odgovorom "a", 39 (39%) ispitanika se slaže sa odgovorom "b", a 37 (37%) ispitanika se slaže sa odgovorom "c" (grafikon 19).

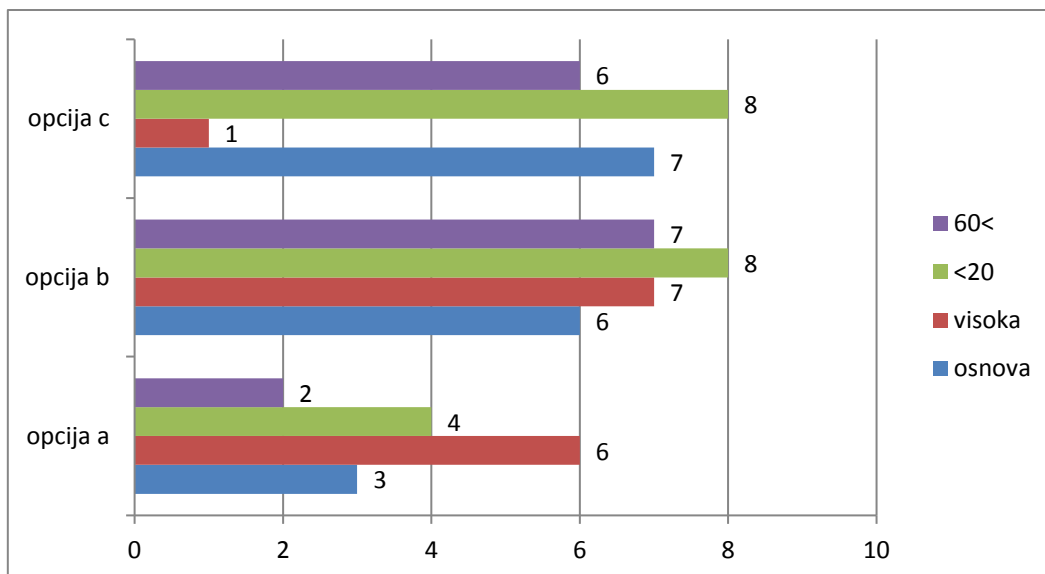

Grafikon 19. Distribucija ispitanika prema odabranoj tvrdnji o školovanju slijepih

Kod ispitivanih kategorija dobi i obrazovanja rezultati se vrlo približavaju rezultatima upitnika sa svim ispitanicima, osim što je odgovor "c" rjeđe biran kod visoko obrazovanih ispitanih osoba. Radi lakšeg čitanja rezultati su prikazani tabelarno (tablica1) i grafički(grafikon20).

	osnovna	visoka	<20	60<
Odgovor A	3 (19%)	6 (43%)	4 (20%)	2 (13%)
Odgovor B	6 (36%)	7 (50%)	8 (40%)	7 (47%)
Odgovor C	7 (35%)	1 (7%)	8 (40%)	6 (40%)

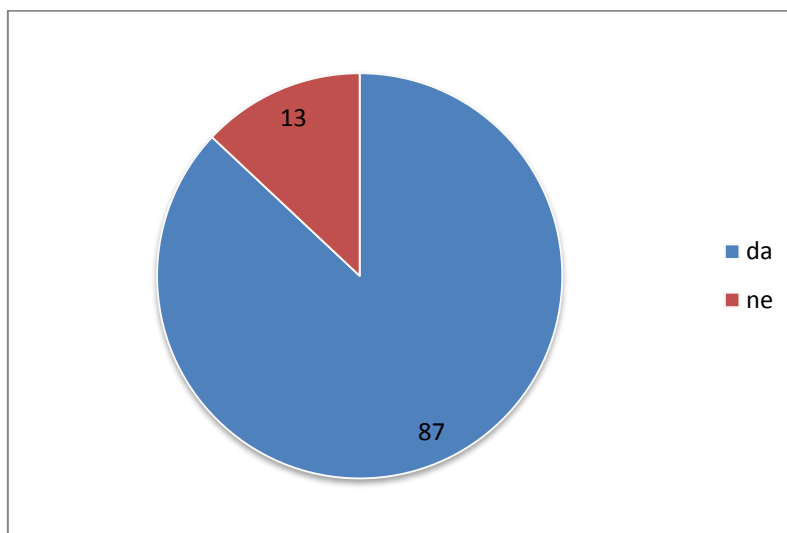
Tablica 1. Tabelarni prikaz biranih tvrdnji prema određenoj kategoriji ispitanika

Grafikon 20. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 8. Pitanje

Pitanje: Smatrate li da je slijepim i osobama s poteškoćama vida potrebno više vremena kako bi obavljali svakodnevne aktivnosti?

Od ukupnog broja ispitanika 87 (87%) ispitanika smatra da osobama sa poteškoćama vida i slijepim osobama treba više vremena u obavljanju svakodnevni aktivnosti, dok s druge strane 13 (13%) ispitanih je negiralo upit (grafikon 21).

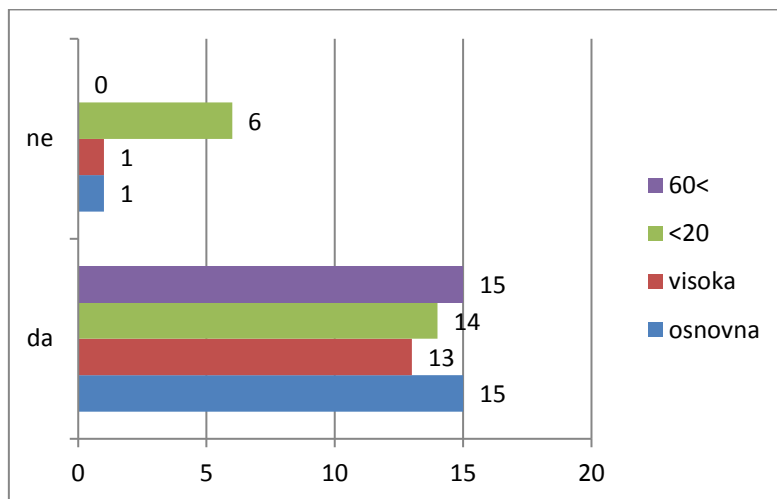

Grafikon 21. Distribucija ispitanika prema stavu o potrebnom vremenu za obavljanje svakodnevni aktivnosti osoba s poteškoćama vida

Od 16 ispitanih osoba sa završenom osnovnom školom 15 (94%) osoba smatra da kad je riječ o svakodnevni aktivnostima, slijepim i slabovidnim osobama je potrebno više vremena kako bi izvršili potrebne radnje, dok 1 (6%) osoba smatra kako je vremenski period jednak. U grupi ispitanika sa završenim visokim

obrazovanjem također se je jedna osoba (7%) odlučila za negativan odgovor dok su ostalih 13 (93%) dali potvrđan odgovor na postavljeno pitanje (grafikon 22).

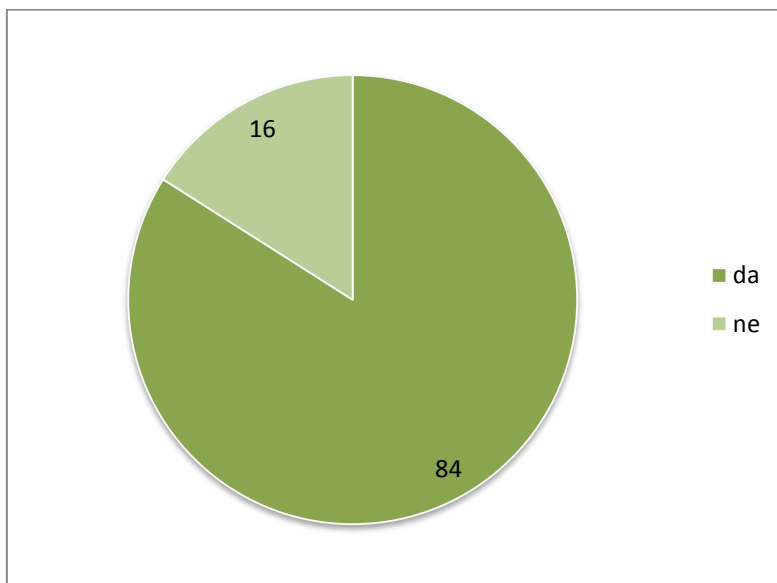
Rezultati se nešto razlikuju kod ispitanika iz najmlađe dobne skupine, gdje je njih 6 (30%) negiralo tvrdnju, a ostalih 14 (70%) dalo je potvrđan odgovor. U grupi starijih ispitanika svih 15 osoba je dalo potvrđan odgovor na upit (grafikon 22).

Grafikon 22. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 9. pitanje

Pitanje: Može li osoba s poteškoćama vida kuhati?

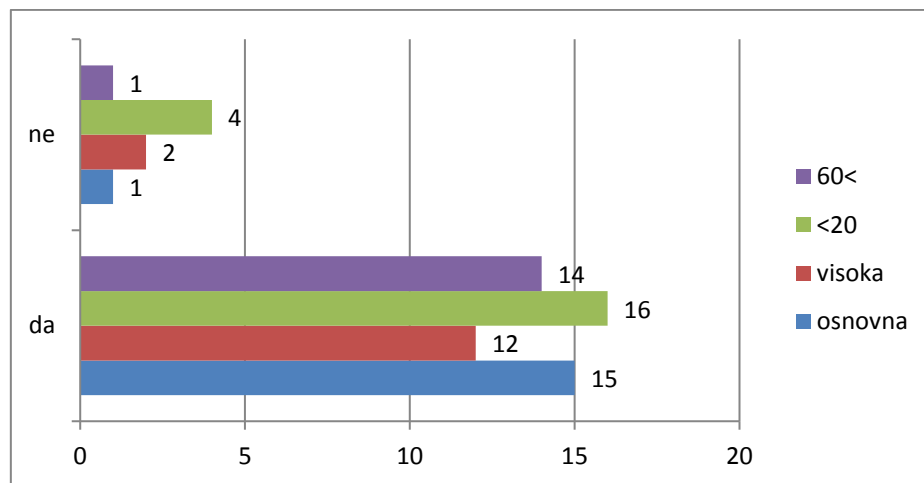
Od ispitanih 100 osoba, 84 (84%) osobe su odgovorile "da", a 16 (16%) osoba je odgovorilo "ne" (grafikon 23).

Grafikon 23. Distribucija ispitanika na pitanje dali slijepo osobe mogu kuhati

Iz kategorije ispitanika sa nižim obrazovanjem 15 (94%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 1 (6%) osoba negacijom. Iz kategorije ispitanika sa višim obrazovanjem 12 (86%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 2 (14%) osobe su odgovorile negacijom (grafikon 24).

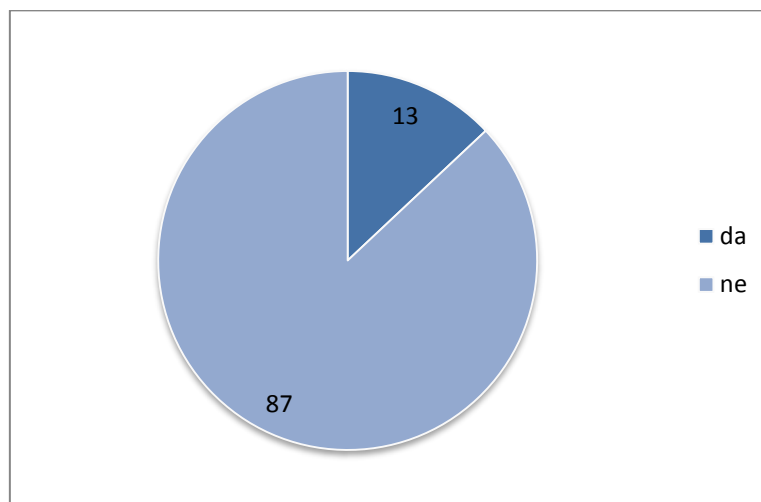
Iz mlađe ispitivane populacije 16 (80%) je ispitanih odgovorilo potvrdno, a 4 (20%) negirano. Iz starije ispitivane populacije 14 (93%) je osoba odgovorilo potvrdno, a jedna (7%) negacijom (grafikon 24).

Grafikon 24. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 10. pitanje

Pitanje: Mislite li da slijepe osobe ne mare za fizički izgled?

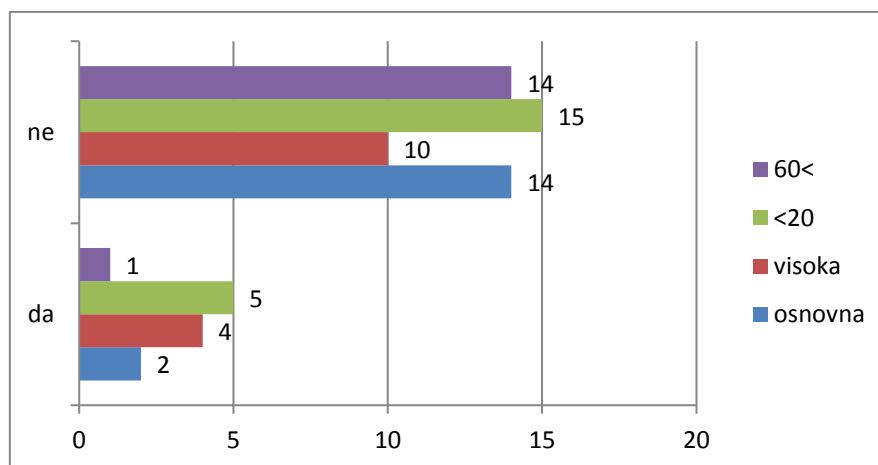
Od ispitanih 100 osoba 13 (13%) osoba je odgovorilo "da", a 87 (87%) je odgovorilo "ne" (grafikon 25).

Grafikon 25. Distribucija ispitanika na pitanje dali misle da slijepe osobe mare za fizički izgled

Iz kategorije ispitanih sa nižim obrazovanjem 2 (13%) osobe su odgovorile potvrdno, a 14 (87%) osoba negacijom. Iz kategorije ispitanih sa višim obrazovanjem 4 (29%) osobe su odgovorile potvrdno, a 10 (61%) osoba su odgovorile negacijom (grafikon 26).

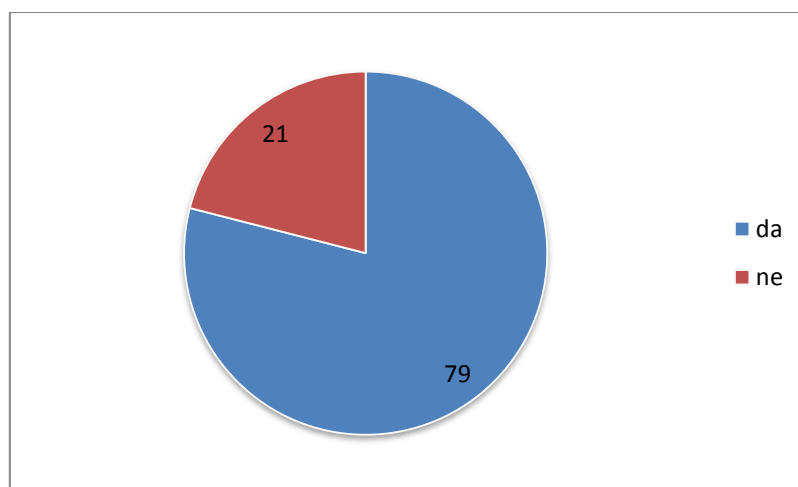
Iz mlađe ispitivane populacije 5 (25%) ispitanih je odgovorilo potvrdno, a 15 (75%) negirano. Iz starije ispitivane populacije 1 (7%) je osoba odgovorila potvrdno, a 14 (93%) negacijom (grafikon 26).

Grafikon 26. Distribucija ispitanika po biranim kategorijama na 11. pitanje

Pitanje: Mogu li slijepe osobe i osobe s poteškoćama vida osjećati seksualnu privlačnost prema drugoj osobi u istoj mjeri kao i zdrave osobe?

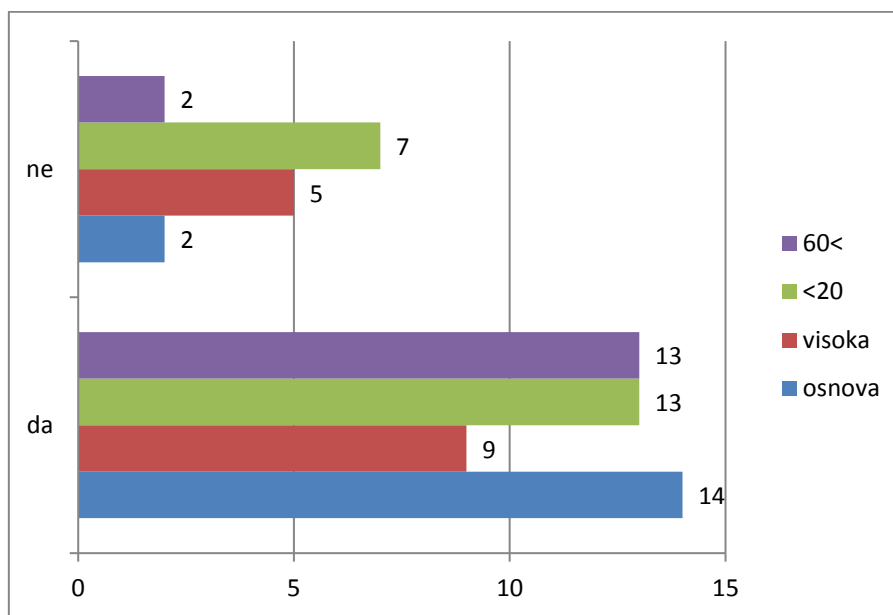
Od ispitanih 100 osoba 79 (79%) osoba je odgovorilo "da", a 21 (21%) je odgovorilo "ne" (grafikon 27).

Grafikon 27. Distribucija ispitanika na pitanje o seksualnoj privlačnosti slijepih

Iz kategorije ispitanih sa nižim obrazovanjem 14 (87%) je osoba odgovorilo potvrdno, a dvije (13%) osobe negacijom. Iz kategorije ispitanih sa višim obrazovanjem 9 (64%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 5 (36%) osoba su odgovorile negacijom (grafikon 28).

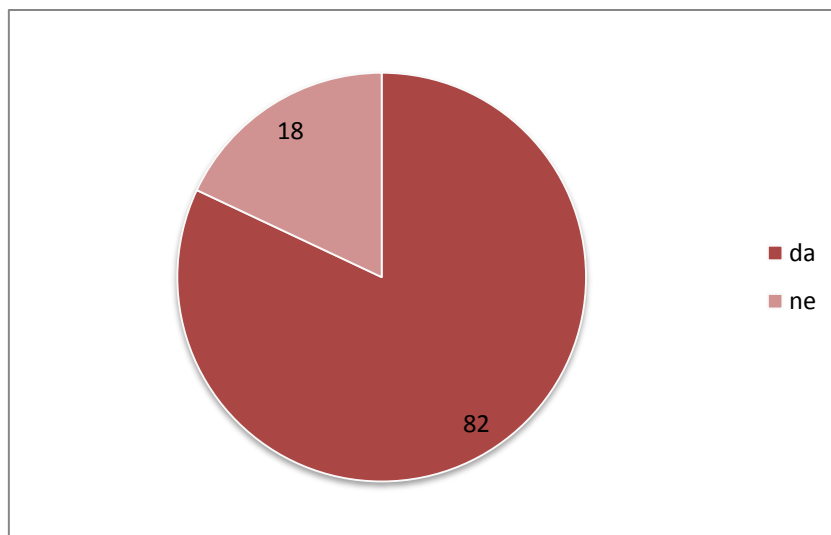
Iz mlađe ispitivane populacije 13 (65%) je ispitanih odgovorilo potvrdno, a 7 (35%) negirano. Iz starije ispitivane populacije 13 (87%) je osoba odgovorilo potvrdno, a dvije (13%) negacijom (grafikon 28).

Grafikon 28. Distribucija ispitanika po kategorijama na pitanje o seksualnoj privlačnosti slijepih osoba

Pitanje: Je li osobu s invaliditetom pametno i/ili isplativo zaposliti?

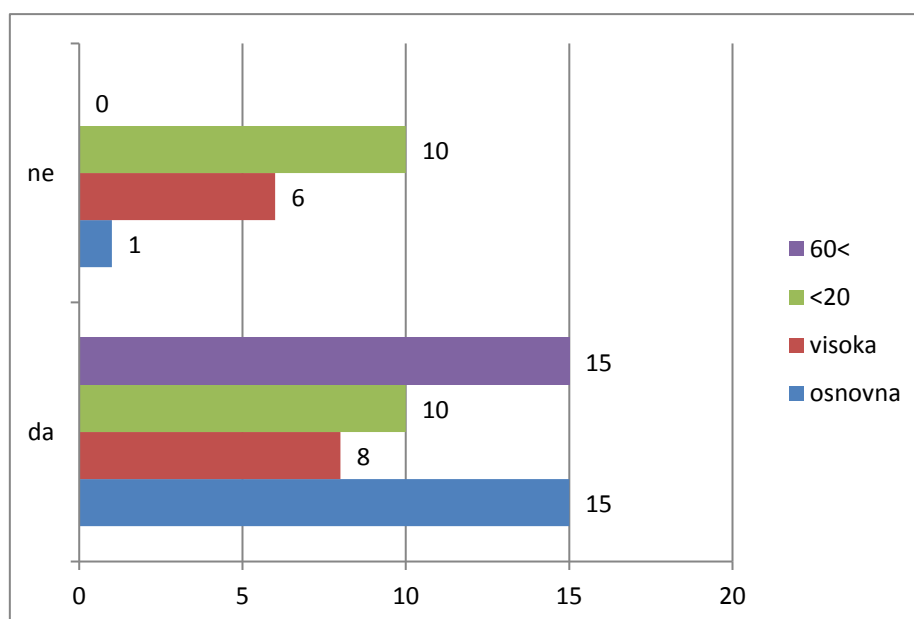
Od ispitanih 100 osoba 82 (82%) osobe su odgovorile "da", a 18 (18%) je odgovorilo "ne" (grafikon 29).

Grafikon 29. Distribucija ispitanika na pitanje o isplativosti zapošljavanja invalidnih osoba

Iz kategorije ispitanih sa nižim obrazovanjem 15 (94%) osoba je odgovorilo potvrdno, a jedna (6%) osoba negacijom. Iz kategorije ispitanih sa višim obrazovanjem 8 (57%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 6 (43%) osoba je odgovorilo negacijom (grafikon 30).

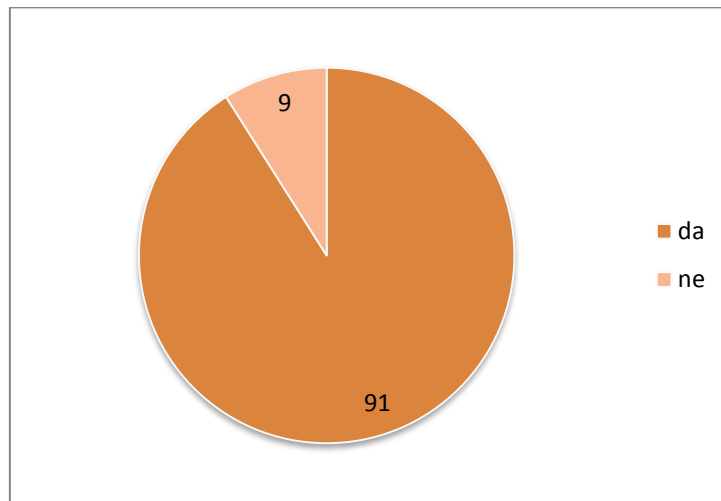
Iz mlađe ispitivane populacije 10 (50%) ispitanih je odgovorilo potvrdno, a 10 (50%) negirano. Iz starije ispitivane populacije 15 (100%) je osoba odgovorilo potvrdno (grafikon 30).

Grafikon 30. Distribucija ispitanika po kategorijama na pitanje o isplativosti zapošljavanja invalidnih osoba

Pitanje: Mogu li se slijepe i slabovidne osobe nositi s ulogom roditelja?

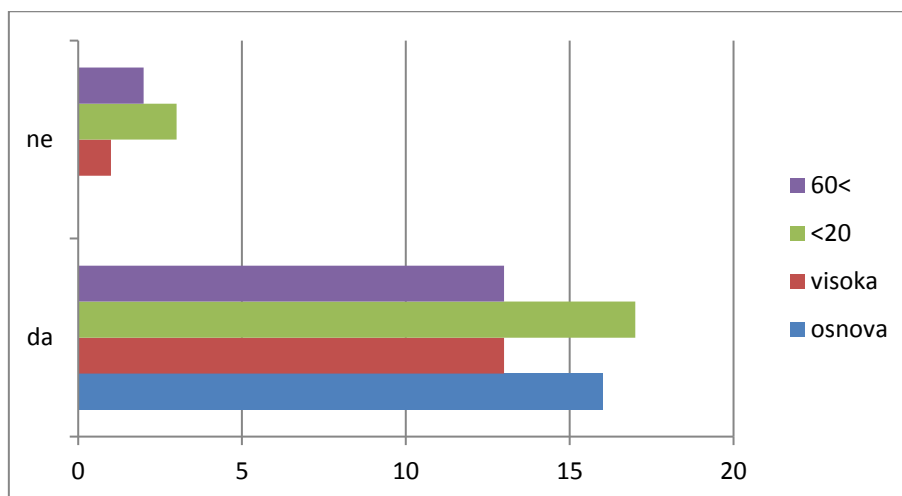
Od ispitanih 100 osoba 91 (91%) osoba je odgovorila "da", a 9 (9%) je odgovorilo "ne" (grafikon 31).

Grafikon 31. Distribucija ispitanika na pitanje o sposobnosti roditeljstva slijepih i slabovidnih

Iz kategorije ispitanih sa nižim obrazovanjem 16 (100%) je osoba odgovorilo potvrdno. Iz kategorije ispitanih sa višim obrazovanjem 13 (93%) je osoba odgovorilo potvrdno, a jedna (7%) je osoba je odgovorile negacijom (grafikon 32).

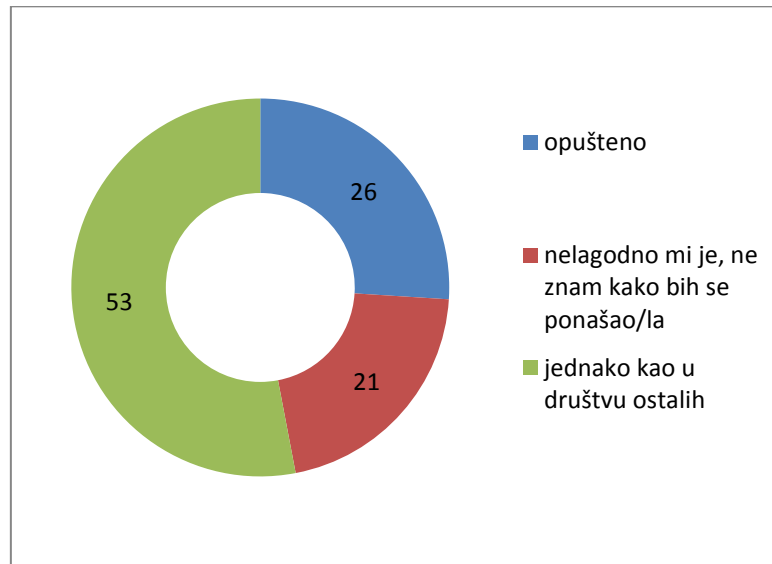
Iz mlađe ispitivane populacije 17 (75%) ispitanih je odgovorilo potvrdno, a 3 (25%) negirano. Iz starije ispitivane populacije 13 (87%) je osoba odgovorilo potvrdno, a dvije (13%) negacijom (grafikon 32).

Grafikon 32. Distribucija ispitanika po kategorijama na pitanje o sposobnosti roditeljstva

Pitanje: Kako se osjećate u društvu invalidnih osoba?

Da se u društvu invalidnih osoba osjeća opušteno odgovorilo je 26 (26%) ispitanika, da osjeća nelagodno govori 21 (21%) ispitana osoba, a da se osjeća jednako kao u društvu s ostalim ljudima govori 53 (53%) ispitanika (grafikon 33).

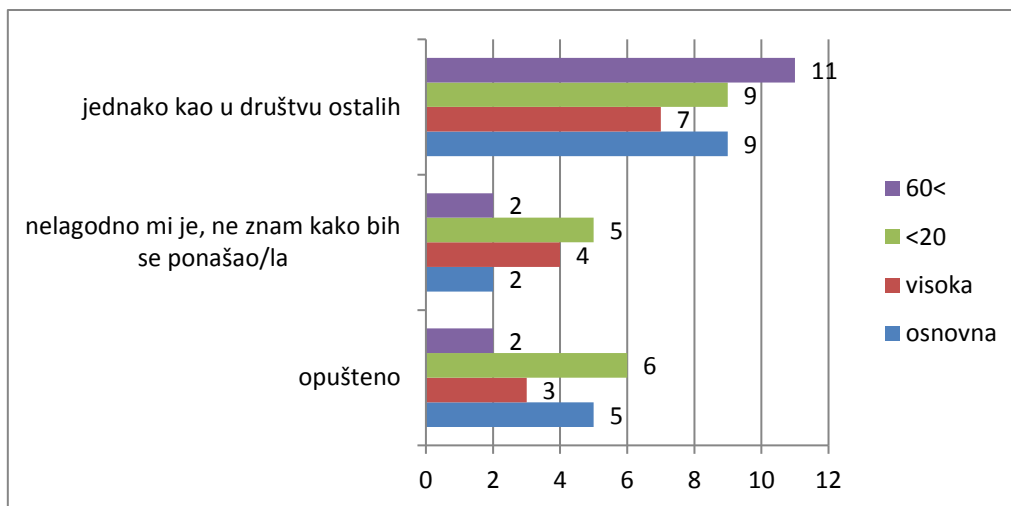

Grafikon 33. Distribucija ispitanika o osjećanjima u društvu invalidnih osoba

Radi lakšeg očitavanja, rezultati kod kategorija visokog i niskog obrazovanja te mlađe i starije populacije su prikazani tabelarno (tablica 2) i grafički (grafikon 34).

	osnovna	visoka	<20	60<
Opušteno	5 (31%)	3 (21%)	6 (30%)	2 (13%)
Nelagodno	2 (13%)	4 (29%)	5 (25%)	2 (13%)
Jednako	9 (56%)	7 (50%)	9 (45%)	11 (74%)

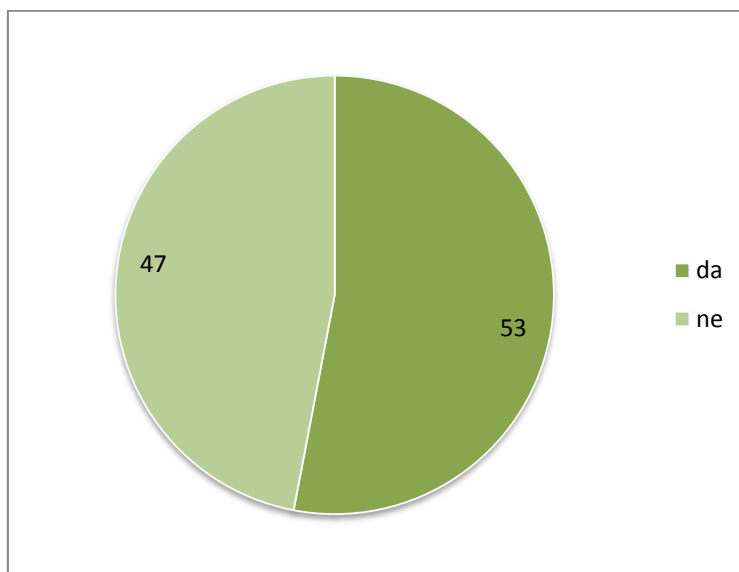
Tablica 2. Tabelarni prikaz odabranih opcija osjećanja po kategorijama u društvu invalidnih osoba

Grafikon 34. Distribucija ispitanika po kategorijama na 15. pitanje

Pitanje: Trebaju li se bijelim štapom koristiti i osobe koje nemaju potpuni (100%) gubitak vida?

Od ispitanih 100 osoba 53 (53%) osobe su odgovorile "da", a 47 (47%) je odgovorilo "ne" (grafikon 35).

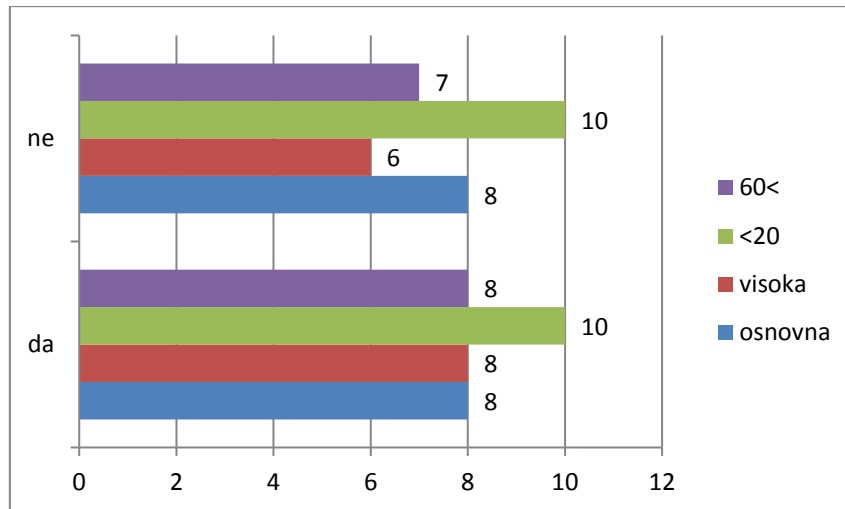

Grafikon 35. Distribucija ispitanika na pitanje o potrebi korištenja bijelog štapa

Iz kategorije ispitanih sa nižim obrazovanjem 8 (50%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 8 (50%) osoba negacijom. Iz kategorije ispitanih sa višim obrazovanjem 8 (57%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 6 (43%) osoba je odgovorilo negacijom (grafikon 37).

Iz mlađe ispitivane populacije 10 (50%) je ispitanih odgovorilo potvrdno, a 10

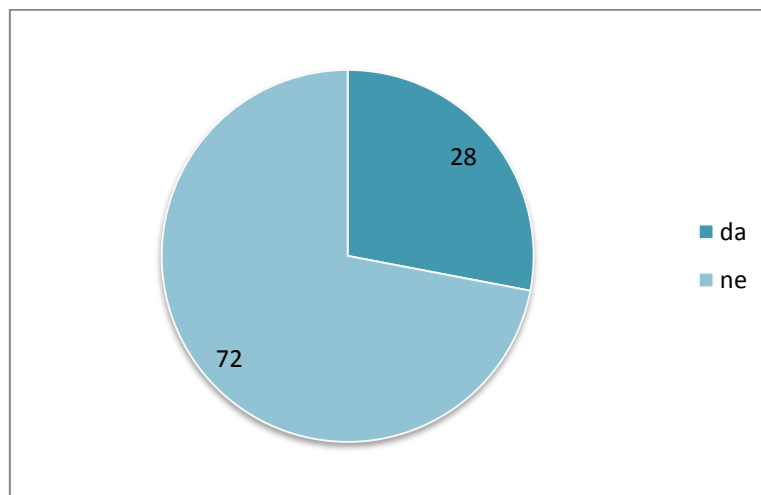
(50%) negirano. Iz starije ispitivane populacije 8 (53%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 7 (47%) negacijom (grafikon 36).

Grafikon 36. Distribucija ispitanika po kategorijama na pitanje o potrebi korištenja bijelog štapa

Pitanje: Smatrate li da su osobe s oštećenjem vida u intelektualnom zaostatku naspram osoba bez oštećenja?

Od ispitanih 100 osoba 28 (28%) osoba je odgovorilo "da", a 72 (72%) je odgovorilo "ne" (grafikon 37).

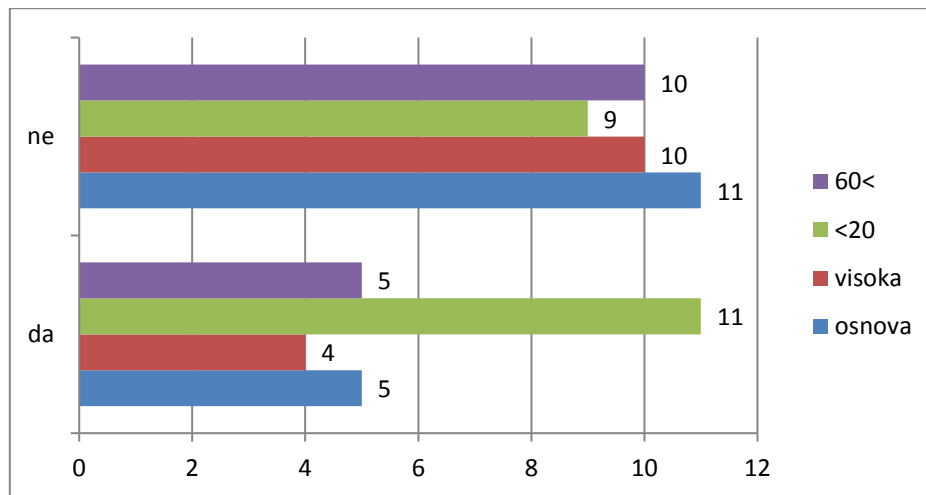

Grafikon 37. Distribucija ispitanika na pitanje o intelektualnom zaostatku osoba s oštećenjem vida

Iz kategorije ispitanika sa nižim obrazovanjem 5 (31%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 11 (69%) osoba negacijom. Iz kategorije ispitanika sa višim obrazovanjem 4 (29%) su osobe odgovorile potvrdno, a 10 (71%) je osoba

odgovorilo negacijom (grafikon 38).

Iz mlađe ispitivane populacije 11 (55%) je ispitanih odgovorilo potvrdno, a 9 (45%) negativno. Iz starije ispitivane populacije 5 (33%) je osoba odgovorilo potvrdno, a 10 (67%) negacijom (grafikon 38).

Grafikon 38. Distribucija ispitanika po kategorijama na 17. pitanje

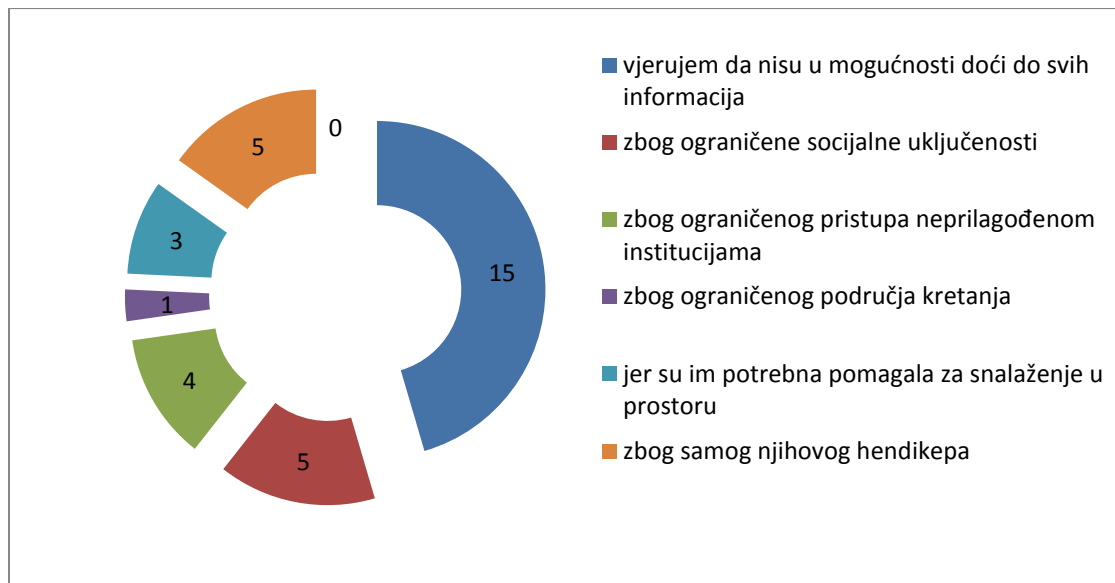
Pitanje: Ako ste na prethodno pitanje odgovorili sa DA objasnite zašto?

Na prethodno pitanje 33(33%) je osoba odgovorilo potvrdno, te su birali između ovih ponuđenih odgovora: *vjerujem da nisu u mogućnosti doći do svih informacija, zbog ograničene socijalne uključenosti, zbog ograničenog pristupa neprilagođenim institucijama, zbog ograničenog područja kretanja, jer su im potrebna pomagala za snalaženje u prostoru, zbog samog njihovog hendikepa, nešto drugo/ što*

Na ponuđene odgovore ispitanici su se opredijelili na sljedeći način:

- "vjerujem da nisu u mogućnosti doći do svih informacija": 15 (46%) osoba
- "zbog ograničene socijalne uključenosti": 5 (15%) osoba
- "zbog ograničenog pristupa neprilagođenim institucijama": 4 (12%) osobe
- "zbog ograničenog područja kretanja": 1 (3%) osoba
- "jer su im potrebna pomagala za snalaženje u prostoru": 3 (9%) osobe

- "zbog samog njihovog hendikepa": 5 (15%) osoba
- "nešto drugo. Što?": nula osoba (grafikon39).

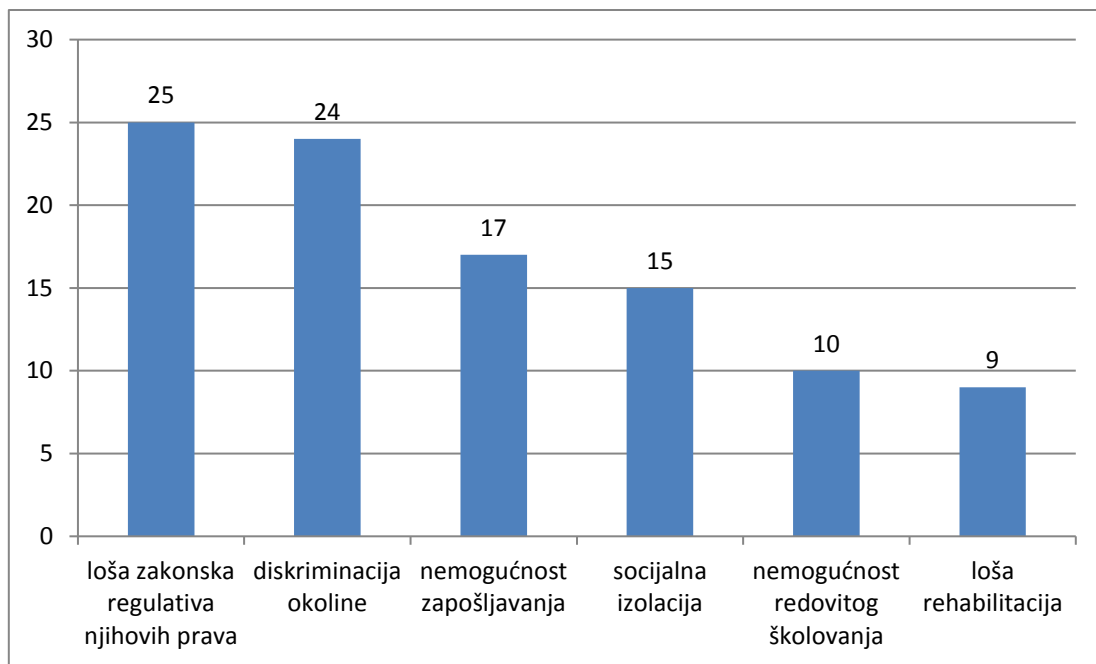
Grafikon 39. Distribucija ispitanika na stavove zašto su slijepe osobe u intelektualnom zaostatku naspram osoba bez oštećenja

Pitanje: Na koje bi ste mjesto stavili pojedine probleme s kojima se susreću slijepe osobe (1-6)?

Problemi koji su ponuđeni kao odgovor na gore navedeno pitanje su slijedeći: *nemogućnost redovitog školovanja, nemogućnost zapošljavanja, socijalna izolacija, loša zakonska regulativa njihovih prava, diskriminacija okoline, loša rehabilitacija.*

Na postavljeno pitanje gdje je bilo potrebno poredati od najvećeg prema manjemu ponuđene probleme, ispitanici su odgovorili na slijedeći način:

Na prvo mjesto kao najveći problem stavljena je loša zakonska regulativa prava i to je odabralo 25 (25%) ispitanika, zatim nešto manje ispitanika, njih 24 (24%) , odabralo je diskriminaciju okoline kao vodeći problem, 17 (17%) je ispitanika odabralo nemogućnost zapošljavanja, 15 (15%) je ispitanika izdvojilo socijalnu izolaciju kao glavni problem, 10 (10%) ispitanika odabire nemogućnost redovitog školovanja, a 9 (9%) ispitanika je kao glavni problem odabralo lošu rehabilitaciju (grafikon40).

Grafikon 40. Distribucija ispitanika na važnost problema s kojima se susreću slijepe osobe

5. RASPRAVA

Problematika ovog rada je bila ispitati znanja i stavove ljudi o osobama koje imaju poteškoće sa vidom ili su ostali bez vida. Na temelju pretpostavke da postoje razlike s obzirom na dob ispitanika i na njihovu razinu obrazovanja ispitanici su bili podijeljeni posebno s obzirom na te dvije grupe, te su rezultati očitani osim općih stavova svih ispitanika i zasebno u navedenim podjelama.

5.1. Znanja i stavovi građana o slijepim i slabovidnim osobama

Istraživanjem koje je provedeno u Slatini i okolici dobiveni su rezultati koji pokazuju da građani imaju podijeljene stavove o tome za što su osobe s poteškoćama sposobne ili nisu, te su uočene razlike u znanju o navedenom subjektu. Na pitanje "Na koji ćete način pomoći slijepoj osobi da prijeđe cestu?" stavovi su bili ravnopravno podijeljeni na prve dvije opcije, tj. na način pružanja pomoći gdje ćemo primiti slijepu osobu za ruku i na taj ju način prevesti preko ceste i s druge strane na način da se slijepoj osobi ponudi podlaktica da se ona sama primi i tako prijeđe cestu. Dosta velik broj ljudi, čak 47 posto njih smatra da je osobu potrebno primiti za ruku, a to je čin kojim ih zapravo podređujemo i odašiljemo poruku da ih smatramo manje sposobnima, zapravo im oduzimamo neovisnost, a i dovodimo u potencijalnu opasnost jer tim načinom kretanja oni nemaju potrebnu slobodu kretanja i svijest o okolini u kojoj se nalaze. 6 posto ispitanika smatra da slijepim osobama nije potrebna pomoć drugih pri kretanju jer one posjeduju potrebna pomagala. To je opet razmišljanje koje je u jednoj mjeri zasigurno rezultat bijega od nepoznatog.

Na drugo pitanje, dali je uredu završiti razgovor sa slijepom osobom riječima "vidimo se", čak 79 posto ispitanika smatra da to nije adekvatan način završetka susreta sa slijepom osobom. Ne postoji logička osnova za taj rezultat. Slijepe osobe nisu bolesne osobe, to je stanje s kojim su one na nesreću prisiljene živjeti, ali žive u društvu gdje su u nekolicini, u Hrvatskoj ih je tek oko 1%, stoga zbog neznanja dolazi do nelagode i pretjerane ljubaznosti. Zapravo ne postoji razlog zašto bi se ostali ljudi ograđivali od nečega što im inače u svakodnevnicu normalno, jer i slijepa je slijepima svakodnevnicu i tim pozdravom oni ne dobivaju nikakve nove uvredljive informacije niti im se šalje kakva osobna poruka, oni znaju da su slijepi i znaju da je to uobičajen pozdrav, a on neće rezultirati uvredom.

Na pitanje koje je pismo slijepih 96 je ispitanika odgovorilo točno. Brajevo pismo je pojam koji je u medijima dobro zastupljen i velika većina ljudi zna točan odgovor zasigurno bez ikakvog prijašnjeg istraživanja o toj temi. Jednostavno je pojam prisutan među nama i nama poznat. Dakle vrlo je dobar primjer kako je itekako moguće postići znanje ljudi i osvijestiti ih o govorenoj temi.

Da ljudi nisu svjesni troškova koji odlaze na olakšavanje života slijepih i slabovidnih govore nam jasno rezultati odgovora ispitanih sudionika na četvrtom pitanju. Vjerojatno se je malo tko od ispitanika susreo s točnom informacijom tako da su odgovori najvećim dijelom stvar nagađanja. 34 ispitanika smatra da je cijena obuke pasa vodiča oko 10 000 kuna, 48 njih smatra da je svota oko 50 000 kuna, a 18 ispitanika smatra da je točan odgovor oko 100 000 kuna. Ne uzevši u obzir sklonost ljudi da pri neznanju točnog odgovora odaberu srednju opciju, rezultati su i dalje poražavajući. Uzevši u obzir da cijena jednog čistokrvnog psa dostiže i do nekoliko tisuća kuna, svota za obuku psa vodiča koji postaje glavna stavka u životu slijepa osobe od 10 000 kuna je apsurdna. Vrlo je malo ispitanih svojim odgovorom dodijelilo opravdanu visoku cijenu obuke pasa vodiča. Da psi vodiči imaju zakonsko pravo pristupa javnim prostorima i javnom prijevozu odgovorilo je 89 posto ispitanih, a 5/11 ukupno netočnih odgovora dolazi od ispitanika mlađih od 20 godina. Da je dozvoljeno podragati psa vodiča odgovorilo je nešto više od pola ispitanih sa brojkom od ukupno 58 ispitanika, dok je nešto manje, 42 ispitanika, odgovorilo da to nije dozvoljeno činiti. Često, a osobito u mlađoj populaciji i kod ljubitelja životinja prevladava nagon da se podraga pas kada je u blizini, no taj postupak je opasan i ugrožava slijepu osobu, stoga je potrebno educirati ljude da je to radni pas, a ne ljubimac i da ga se smije podragati isključivo uz dopuštenje vlasnika.

Slijepa i slabovidna osoba uče se kretati na novi način, vid im više nije dominantno osjetilo, a od velike su im pomoći rubnici na pločniku, zidovi, ulazi i sl. Ono što im ne pomaže su nenadane prepreke kao što je ostavljeno veće smeće na nogostupima ili parkirani auti, a čak je 32 ispitanika odgovorilo da je to uradilo, dakle barem jednom su potencijalno otežali kretanje nekoj osobi, a da vjerojatno nisu ni imali ni umu koga sve tim postupkom ugrožavaju. 24 ispitanika slažu se sa tvrdnjom da slijepa osoba trebaju pohađati redovne škole, 39 slaže se sa tvrdnjom da trebaju pohađati njima prilagođene škole, a 37 ispitanih smatra da su zakinuti neovisno o školi koju pohađaju. U današnje vrijeme postoji više opcija nego u prošlosti kada se

slijepo osobe nisu bile u mogućnosti obrazovati i moguće je odabrati opciju koja pojedincu odgovara. Međutim nije točno da su zakinući radi drugačijeg načina funkcioniranja. Dapače ostvaruju prava na razna pomagala i financijsku pomoć, te pomoć pri upisima u srednje i više škole, tako da su u mogućnosti kao i ostali ostvariti velike uspjehe u školovanju i daljnjem životu. To se i dešava, ali u malom broju su u potpunosti neovisni i najčešće se na njih i dalje gleda kao na čudo.

Većina ispitanika smatra da osobe s poteškoćama vida mogu kuhati, da su sposobni za roditeljstvo, da ih je pametno/isplativo zaposliti, da osjećaju seksualnu privlačnost u istoj mjeri kao i zdrave osobe, da mare za vlastiti fizički izgled, ali i da im je potrebno više vremena u obavljanju svakodnevnih aktivnosti i to u postotcima od 79-91% za navedene tvrdnje. Što nam pokazuje da ih ljudi smatraju sposobnima, ali smatraju da njihovo djelovanje duže traje, što je najčešće no ne i nužno i u svim situacijama istinito.

Na pitanje "Kako se osjećate u društvu invalidnih osoba?" 26 ispitanika je odgovorilo da se osjeća opušteno, 21 da im je nelagodno, a 53 ispitanika su izjavila da se osjećaju jednako kao u društvu osoba bez poteškoća. Nelagoda je prepreka između osoba s invaliditetom i onih bez njih, i jedan je od razloga njihove socijalne isključenosti. Potrebno je upoznati širu javnost sa problematikom slijepih i postaviti natuknice u komunikaciji sa osobama sa invaliditetom kako bi se smanjila panika oko ispravnog načina ophođenja. Da se bijelim štapom trebaju koristiti i osobe koje nisu u potpunosti slijepo smatra 53 ispitanika. Pravo na korištenje bijelog štapa ostvaruju osobe sa vidnom oštrinom na oba oka 0,05 ili manje, a uvjet za dobivanje štapa nije potpuna sljepoća već navršene godine života. Da su slijepi i slabovidni u intelektualnom zaostatku smatra 28 posto ispitanika i to najčešće iz razloga što smatraju da nisu u mogućnosti doći do svih informacija, slijedi ograničena socijalna uključenost, postojeći hendikep sam po sebi, ograničeni pristup institucijama, nužnost pomagala za kretanje te ograničenost područja kretanja. Glavnim problemom s kojim se susreću slijepo osobe većinski je izabrana loša zakonska regulativa njihovih prava.(2)

5.2. Razlike u stavovima s obzirom na obrazovanje

Očitavanjem tek prvih nekoliko pitanja uočavaju se razlike u stavovima te ponajviše u znanju s obzirom na razinu obrazovanja ispitanika. Prema rezultatima veća razina znanja se javlja u osoba koje su završile visoko obrazovanje nego u onih sa samo završenom osnovnom školom što je zadovoljavajući rezultat koji ide u korist postavljene hipoteze. Rezultati koji potvrđuju veću razinu znanja dobiveni su očitanjem pitanja 1-6., a rezultati koji govore o stavovima i o predrasudama ispitanika nalaze se na pitanjima od 8-17.

Na prvo pitanje većina je ispitanika, čak 75% iz grupe visokoobrazovanih ljudi točno odgovorila na postavljeno pitanje što predstavlja vidljivu razliku u shvaćanju problema slijepih i slabovidnih kod osoba sa visokim obrazovanjem. U prilog potvrdi hipoteze spadaju i rezultati očitavanja drugog, a ponajviše trećeg pitanja gdje nitko od ispitanika sa visokim obrazovanjem nije netočno odgovorio dok je u skupini ispitanika sa osnovnom školom zastupljeno 3/4 ukupno ponuđenih netočnih odgovora. Ti nam rezultati govore da je potrebno davati više informacija građanstvu kako bi se povećala svijest, shvaćanje i znanje o problemima invalidnih osoba te kako bi se ostvario kvalitetniji suživot osoba sa i osoba bez poteškoća. Veća svijest i razumijevanja problematike kod osoba sa tom vrstom oštećenja vidi se i u četvrtom i petom pitanju dok se u šestom pitanju rezultati prilično izjednačuju sa svim ostalim rezultatima, što ne mijenja poruku da je potrebna veća informiranost građanstva. Također najviše zadovoljavajući prikaz očitavanja osmog pitanja dobiven je u skupini ispitanika sa visokim obrazovanjem, gdje samo jedna osoba smatra da su slijepe i slabovidne osobe zakinite u školovanju neovisno kakvu školu pohađali, a podjednako smatraju da bi trebali pohađati posebne škole ili njima prilagođene škole. U daljnjim pitanjima rezultati usporedbe ne pokazuju veće razlike u stavovima s obzirom na cijeli ispitivani uzorak ispitanika.

Prema dobivenim rezultatima dobivene razlike su dostatne da možemo zaključiti kako visokoobrazovani ljudi imaju bolje shvaćanje problema s kojima se susreću osobe s oštećenjem vida, a samim time u boljem su položaju pronaći ispravan način pružanja pomoći jednoj takvoj osobi ako se zateknu u takvoj situaciji. Stavovi su promjenjivi, a mijenjaju se ovisno o znanju, što je znanje veće, stav je čvršći. Kada bi se mladim osobama i djeci od rane dobi govorele ispravne informacije

i kada bismo ih učili toleranciji ne bi dolazilo u tolikoj mjeri do prenaglašavanja razlika između zdravih osoba i osoba sa nekim oblikom oštećenja. Malo tko od nas je u cijelosti zdrav. Ako osoba ima slomljen prst, ne znači da više ne može pisati, pronaći će nove načine i funkcionirati će i dalje. Tako je i sa slijepim i slabovidnim osobama. One imaju svoju svakodnevicu i sposobne su brinuti za sebe, naravno ne računajući osobe koje pate od nekih dodatnih tegoba, stoga nije na nama da ih deklariramo kao nesposobne ili manje sposobne.

5.3. Razlike u stavovima s obzirom na dob

U prvom pitanju vidimo blago odstupanje kod najmlađeg ispitivanog uzorka populacije, koja smatra slijepu prilično neovisnima u prometu, kako su čak 3 ispitanika (15%) od ukupno 6 ispitanika koje su se odlučile za odgovor da slijepim i slabovidnim nije potrebna dodatna pomoć u prometu u ovoj kategoriji. U rezultatima odgovora na drugo pitanje također mlađa ispitivana populacija pokazuje veći prag tolerancije, pa su rezultatima nadmašili i ispitanike iz kategorije visokoobrazovanih osoba sa svojim rezultatom koji je izjednačen za "da" i "ne" na pitanje dali je uredu završiti razgovor sa slijepom osobom riječima "vidimo se". Na pitanje o cijeni obuke psa vodiča i mlađi i stariji ispitanici uklapaju se u prosjek, kao i na pitanju za brajevo pismo. Dolazi do razlike u razmišljanju u petom pitanju o pravima pasa vodiča, gdje su svi ispitanici starije dobne grupe odgovorili točno na postavljeno pitanje, a mlađa ispitivana generacija je točno odgovorila sa postotkom od 75% dok je 25% netočno odgovorilo što čini polovicu ukupno netočnih odgovora na tom pitanju. Odgovori na šesto, sedmo i osmo pitanje također se slažu s prosjekom tako da nema znatnih odstupanja. Na devetom pitanju po redu niti jedan stariji ispitanik nije odgovorio negativno što je vjerojatno rezultat empatije, kako je najčešće i starijim osobama potrebno više vremena kako bi obavljali dnevne zadatke. Na pitanjima sve do trinaestog nema velikih odstupanja. U trinaestom pitanju u mlađoj ispitivanoj populaciji raste broj onih koji smatraju da nije pametno/isplativo zapošljavati invalidne osobe. U mlađoj je ispitivanoj skupini 55% ispitanika odgovorilo potvrdno na pitanje dali smatraju da su osobe s oštećenjima vida u intelektualnom zaostatku naspram ostalih, što je duplo više od prosjeka, a kao glavni razlog tomu odabiru nemogućnost dolaska do informacija.

6. ZAKLJUČAK

Nakon provedenog istraživanja možemo izvesti zaključak koji govori u prilog napretka shvaćanja života osoba sa poteškoćama vida. Naime iako još uvijek postoji neshvaćanje određenih problema s kojima se te osobe susreću, doznajemo i da je ekspanzija problematike u medijima razmjerna znanju populacije, te samim time uviđamo i prostor za poboljšanje situacije. Kada bi se svakodnevica slijepih i slabovidnih osoba, i ne samo njih već i ostalih invalidnih osoba, približila javnosti i kada bi se uz taj prikaz dale korisne informacije o tome kako pomoći našim sugrađanima sa vidnim poteškoćama, naš bi suživot bio znatno efikasniji. Uočena su značajna odstupanja u mišljenjima na neka pitanja u priloženom upitniku između osoba sa visokim obrazovanjem i osoba sa završenom osnovnom školom. Te razlike idu u prilog osobama sa visokim obrazovanjem kako je kod njih češće pronađen zreliji i napredniji stav prema invalidnim osobama nasuprot drugoj ispitivanoj grupi. Manje razlike u mišljenjima su pronađene kod ispitivanih dobnih grupa osoba iznad 60 godina i osoba ispod 20 godina života. Na temelju rezultata ovog istraživanja možemo reći da slijepe i slabovidne osobe u današnje vrijeme doživljavaju određeni stupanj marginalizacije, no svakim danom sve je više mladih i obrazovanih ljudi koji uviđaju probleme s kojima se te osobe susreću i koji imaju moć promjene.

7. LITERATURA

1. Krampač Gruljušić A., Marinić I. Posebno dijete. priručnik za učitelje u radu s djecom s posebnim potrebama. Grafika Osijek. 2007.
2. Hrvatski savez slijepih (<http://www.savez-slijepih.hr/hr/>) (6.8.2016.)
3. Miller B.R. Encyclopaedia Britannica. History of the blind (<https://www.britannica.com/topic/history-of-the-blind-1996241>) (9.9.2016.)
4. American Action Fund for Blind Children and Adults. History of blindness (<https://www.actionfund.org/history-blindness>) (9.9.2016.)
5. Europski centar za izobrazbu i istraživanje u ljudskim pravima i demokraciji. Priručnik o obrazovanju za ljudska prava. Razumijevanje ljudskih prava. Graz. 2005:91-97;184-150.
6. Visual impairment. Wikipedia, The Free Encyclopedia (https://en.wikipedia.org/wiki/Visual_impairment) (14.9.2016.)
7. Šikić J. i sur. Oftalmologija. Zagreb. Narodne novine. 2003.
8. Elektronska pomagala. Monokl. Optički studio. Poliklinika za oftalmologiju (<http://www.monokl.hr/centar-za-slabovidne/elektronska-pomagala/>) (14.9.2016.)
9. White cane. Wikipedia, The Free Encyclopedia. (https://en.wikipedia.org/wiki/White_cane) (14.9.2016.)
10. Moji psi. Psi vodiči (<http://www.mojipsi.com/psi-vodici/>) (13.8.2016.)
11. Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet (<http://www.psivodici.hr/hr/korisnici/prava-korisnika-pasa-pomagaca>) (13.8.2016.)
12. Studirajmo zajedno. Što je pomoćna tehnologija za slijepe? (http://www.studiramozajedno.eu/?page_id=142) (9.9.2016.)
13. AFB. American Foundation for the Blind (<http://www.afb.org/info/programs-and-services/professional-development/technology/123>) (9.9.2016.)

14. Dnevnik Kulturni Info. Umjetnost predstavljena slijepima (http://www.dnevnikulturni.info/vijesti/likovnost/2484/umjetnost_predstavljena_slijepima/) (14.9.2016.)
15. Himmel T, Ljubičić M. Umjetnost u tami – muzej za slijepe osobe. monitor.hr (<http://www.monitor.hr/clanci/umjetnost-u-tami-muzej-za-slijepe-osobe/19498/>) (14.9.2016.)
16. Sutlić K. Tifološki muzej osvojio svjetsku nagradu za otvorenost prema posjetiteljima. Jutarnji Kultura (<http://www.jutarnji.hr/kultura/art/tifoloski-muzej-osvojio-svjetsku-nagradu-za-otvorenost-prema-posjetiteljima/390313/>) (9.9.2016.)
17. PIAF - Slike u sekundi za slepe. Gloria Ferrari. Asistivne tehnologije za slobodu izražavanja (<http://www.gloria-ferrari.com/asistivne-tehnologije-pomagala-za-slepe-i-slabovide/brajevi-stampaci-za-slepe-osobe/258-piaf-reljefne-slike-u-sekundi-za-slepe>) (9.9.2016.)
18. Muzej za umjetnost i obrt: Izložba „Ljudi i dodiri“ za senzibilizaciju javnosti na probleme slijepih osoba. IN portal. News portal za osobe s invaliditetom (<http://www.in-portal.hr/>) (6.8.2016.)
19. Hrvatski sportski savez slijepih (<http://www.hsss-cbsa.hr/sportovi/>) (14.9.2016.)
20. Karin V. Slijepi također igraju sport s loptom – predstavljamo goallball. Nogometplus.net (<http://www.nogometplus.net/nogometplusnet/tekst/TabId/98/ArtMID/508/ArticleID/8556/Slijepi-takoder-igraju-sport-s-loptom-predstavljamo-goalball.aspx>) (14.9.2016.)
21. Goallball. Wikipedia, The Free Encyclopeida (<https://en.wikipedia.org/wiki/Goalball>) (14.9.2016.)
22. Inclusion. BlindNewWorl. Change the Way You See (<http://blindnewworld.org/about-inclusion/>) (14.9.2016)

8. SAŽETAK/SUMMARY

Problem inkluzije osoba s posebnim potrebama dio je našeg društva od davnina. Veliki su koraci napravljeni u prihvaćanju osoba s poteškoćama vida među nas, no nije dovoljno slijepi i slabovidni prihvatiti kao osobe već im je potrebno omogućiti ista prava kojima se i mi koristimo. Istraživanje je provedeno u gradu Slatini i okolici, među sto nasumično odabranih građana, različite dobi, razine obrazovanja i mjesta prebivališta. Cilj je istraživanja bio dobiti odgovore građana na pitanja kojima bi se saznali njihovi stavovi prema osobama s poteškoćama vida i procijeniti njihovu razinu znanja o navedenoj temi. Izvor tih informacija bio je putem upitnika zatvorenog tipa pitanja koji su ispitanici sami ispunjavali. Rezultati istraživanja pokazuju postojanje razlika razmišljanja i znanja s obzirom na dob i razinu obrazovanja ispitanika, a neovisno o sociodemografskim varijablama. Mišljenja o tome za što slijepi i slabovidni jesu ili nisu sposobni razilaze se u većoj ili manjoj mjeri kod svih ispitanika, što je normalan i očekivani rezultat. Važan je rezultat koji pokazuje da razina obrazovanja itekako utječe na stavove ljudi, te bi bitna mjera u postizanju daljnje i potpune inkluzije slijepih i slabovidnih trebala biti naglašeno poučavanje nadolazećih naraštaja.

Ključne riječi: osobe s posebnim potrebama, slijepi, slabovidni, stavovi, društvo

SUMMARY

The problem of inclusion of people with disabilities is a part of our society from a long time ago. Big steps have been made in acceptance of people with sight disabilities, but it is not enough to accept them as persons but to allow them the same rights we are entitled of. The research has been conducted in city Slatina and region, among hundred randomly picked citizens of different age, level of education and place of residence. The purpose of research was to get answers from citizens to questions from which we would be able to tell their opinions towards people with sight disabilities and to evaluate their level of knowledge about said topic. Source of information was from given closed type questionnaire which respondents filled up themselves. Research results show existence of unequal thoughts and knowledge considering age and level of education, but regardless of sociodemographic variables. Thoughts about what blind and visually impaired are or are not capable of differ more or less in all the respondents, what is normal and expected result. It is important result that shows that level of education very much affects people's opinions, so the important measure to take to accomplish further and total inclusion of blind and visually impaired should be pronouncedly teaching of incoming generations.

Key words: people with special needs, blind, visually impaired, opinions, society

9. PRIVITAK

Upitnik

Ovim upitnikom želimo ispitati znanja i stavove građana o slijepim i slabovidnim osobama. Upitnik je u potpunosti anoniman, a rezultati će se koristiti za izradu završnog rada studentice Puškarić Katarine na studiju sestrinstva.

Molim Vas da iskreno odgovorite na postavljena pitanja.

Spol: M Ž

Dob: <20 20-40 41-60 60<

Obrazovanje: Osnovna škola Srednja škola Visoko obrazovanje

Mjesto prebivanja: Grad Selo

Poznajete li osobu sa poteškoćama u vidu

Da poznanik Da član obitelji Ne

1. Na koji ćete način pomoći slijepoj osobi da prijeđe cestu?

- Pitati za pomoć, primiti za ruku i prevesti preko ceste
- Pitati za pomoć, ponuditi nadlakticu da se osoba primi i tako prijeći cestu
- Nikako, slijepim osobama ne treba pomoć u prometu, one imaju svoja pomagala

2. Kada završavate razgovor sa slijepom osobom, da li je u redu završiti razgovor riječima "Vidimo se"?

Da Ne

3. Kako se zove standardno pismo slijepih?

Moonovo Brailleovo Gallovo Howeovo

4. Cijena obuke pasa vodiča iznosi:

oko 10 000kn oko 50 000kn oko 100 000kn

5. Psi vodiči imaju zakonsko pravo s vlasnikom ulaziti u prostore hotela, kafića, kazališta, restorana, tržnica, škola te imaju pristup javnom prijevozu i pravo ulaska i korištenja čekaonica zdravstvenih ustanova i ljekarni?

Da Ne

6. Smijete li podragati psa vodiča slijepe osobe?

Da Ne

7. Jeste li ikada parkirali osobno vozilo na način da je jednim svojim dijelom na nogostupu?

Da Ne

8. S kojom biste se tvrdnjom složili?

- Slijepe osobe/djeca trebale bi pohađati školu sa "zdravim" vršnjacima
- Slijepe osobe trebale bi pohađati posebne škole prilagođene njihovim problemima
- Neovisno o školi koju pohađaju, slijepe su osobe uvijek zakinite zbog svoga stanja

9. Smatrate li da je slijepim osobama i osobama s poteškoćama vida potrebno više vremena kako bi obavljali svakodnevne aktivnosti?

Da Ne

10. Može li osoba s poteškoćama vida kuhati?

Da Ne

11. Mislite li da slijepe osobe ne mare za vlastiti fizički izgled?

Da Ne

12. Mogu li slijepe osobe i osobe s poteškoćama vida osjećati seksualnu privlačnost prema drugoj osobi u istoj mjeri kao zdrave osobe?

Da Ne

13. Je li osobu s invaliditetom pametno i/ili isplativo zaposliti?

Da Ne

14. Mogu li se slijepe osobe ili osobe s poteškoćama vidu nositi s ulogom roditelja?

Da Ne

15. Kako se osjećate u društvu invalidnih osoba?

- Opušteno
- Nelagodno mi je, ne znam kako bih se ponašao/la kao u društvu ostalih
- Jednako

16. Trebaju li se bijelim štapom koristiti i osobe koje nemaju potpuni (100%) gubitak vida?

- Da Ne

17. Smatrate li da su osobe s oštećenjem vida u intelektualnom zaostatku naspram osoba bez oštećenja?

- Da Ne

18. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili sa DA objasnite zašto?

- vjerujem da nisu u mogućnosti doći do svih informacija zbog ograničene socijalne uključenosti
- zbog ograničenog pristupa neprilagođenim institucijama zbog ograničenog područja kretanja
- jer su im potrebna pomagala za snalaženje u prostoru zbog samog njihovog hendikepa
- nešto drugo. Što? _____

19. Na koje bi ste mjesto stavili pojedine probleme s kojima se susreću slijepe osobe (1-6)?

- nemogućnost redovitog školovanja nemogućnost zapošljavanja
 socijalna izolacija
- loša zakonska regulativa njihovih prava diskriminacija okoline loša rehabilitacija

Zahvaljujem na suradnji!

Prema Odluci Visoke tehničke škole u Bjelovaru, a u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, elektroničke inačice završnih radova studenata Visoke tehničke škole u Bjelovaru bit će pohranjene i javno dostupne u internetskoj bazi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ukoliko ste suglasni da tekst Vašeg završnog rada u cijelosti bude javno objavljen, molimo Vas da to potvrdite potpisom.

Suglasnost za objavljivanje elektroničke inačice završnog rada u javno dostupnom nacionalnom repozitoriju

KATARINA PUŠKARIĆ

(Ime i prezime)

Dajem suglasnost da se radi promicanja otvorenog i slobodnog pristupa znanju i informacijama cjeloviti tekst mojeg završnog rada pohrani u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i time učini javno dostupnim.

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 28. rujna 2016.

Puškaric Katarina

(potpis studenta/ice)